

UNITÁRIUS ÉLET

XL. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

1986. NOVEMBER-DECEMBER

KARÁCSONY

Talán elfogultság nélkül állíthatjuk, hogy ünnepeink sorában karácsony nemcsak külsőségeiben a legdíszesebb és legszebb ünnep, hanem a láthatatlan, de megnyilatkozó belső érzések világában — lélek és szív szerinti tartalmában is — a leggazdagabban ajándékozó, a legtöbbet hozó.

Unitárizmusunk hitbeli tartalma ebben is különbözik más keresztény testvéreink hitlétől. Mert mi nem nagypéntek gyászában, vagy húsvét csodájában látjuk Isten velünk történő gondviselésének és kegyelmének megnyilatkozását, hanem a születésben, az isteni gyermek földre érkezésének karácsonyi szépségében.

A hit világában nem az ünnep vagy annak magyarázata és a dogma alkot értérendet, hanem egyedül csak a hit és az abból fakadó szeretet.

Ünnepre készülve mindig — így most is — korábbi életünk emlékei elevenednek fel a lelkünk mélyén. Karácsonyestek gyertyagyújtásainak meghitt melege, indulások és megérkezések öröme, találkozások és együttlétek ajándékozásainak boldog pillanatai, és sok egyéb még, ami része volt — s emlékeiben része ma is — ünnepszentelésünknek. De örömünk igazán tiszta és felhőtlen akkor volt, ha minden karácsonyi tettünket, minden karácsonyi gondolatunkat és minden karácsonyi érzésünket az evangélium üzenete hatotta át.

Hogy is szól ez, immár közel kétezer esztendőn át-zengő, életünket megújító, szívünket forrón dobogtató örök szépséggel?

„Valának pedig pásztorok azon a vidéken, akik künn a mezőn tanyáztak, és vigyáztak az ő nyájuk mellett. És az Úrnak angyala hozzájuk jöve, és az Úrnak dicsősége körülvevő őket, és nagy félelemmel megfélemlének. És monda az angyal nekik: Ne féljete, mert nagy örömet hirdetek néktek, mely az egész népnek öröme lesz: mert született néktek ma a Megtartó, ki az Őr Krisztus, a Dávid városában. A jele pedig ez: találtok egy kisgyermeket bepólyálva feküdni a jászolban. És jelenék az angyallal mennyi seregek sokasága, akik az Istent dicsérik és ezt mondják: e földön békesség és az emberekhez jóakarát.”

Pásztorok! — örök jelképei emberségünknek —, amint az értelem gyenge pásztortűzénél örködnék, sőtél éjszakában is, nyájuk mellett. Őrzik azt, ami elődeik hivatásából örökségül reájuk maradt. Őrzik, amit a nagy mindenségből a magukénak mondhatnak. Vigyáznak arra, amiben örömet és gyönyörűségét lel a nép, vagy arra, ami kielégíti szükségleteit és igényeit az emberiségnek. Legfőbb gonijuk, hogy az éjjelek és nappalok szakadatlan váltakozásában kár ne érje azt, ami az övék, vagy ami sorsuk rengetegéből reájuk bízott. Megtartani, ami az élet fenntartása érdekében elengedhetetlenül szükséges. S teszik mindezt a legnemesebb szándékkal és a legtisztább szívekkel.

Mert mire is van szüksége egy jóra törekvő embernek?

— Félelemmentes életre! — És karácsony himnusza ezzel kezdődik: Ne féljete! — Ne féljete, ti egyszerű szegény emberek, a pusztai pásztorok jelképében megjelenő minden elnyomottjai, megvertjei vagy kárhozottjai a szomorú életnek. Nagy öröm hirdetik, a Megváltó születésének örömműzenele hirdetik néktek.

Nézzétek! — a gazdagság és hatalom képviselői bezárták előtte palotájuk kapuját. Bethlehemben, az egyszerű szívek hajlékában született. Jászolban talált bölcsőt magának, — bizonyosságul annak, hogy a szabadság nemcsak pusztító viharok után jöhet, hanem a csöndes éjszaka ólén is. Nem a hatalmasok nyomán, hanem az egyszerű emberek gondolat- és hitvilágában. A nemes érzéseket hordozó szívek mindent átölelő jóságában és szeretetében is érkezhet hozzánk. Ne féljete, mert megszületett, látszatra igénytelenül, de világbíró erővel, szegényen és mégis diadalmasan, egyszerűen és mégis mindenben átsugárzó fénnel. Ne féljete! Mert ez a születés a biztosítéka annak, hogy Bethlehem fényes csillaga utat mutat a békességre igyekvő és jó akaratú embereknek.

Mert mire is van szüksége a jóra törekvő embereknek?

— BÉKÉRE! És karácsony himnusza ezzel folytatódik: „e földön békesség”. Hiábavaló életáldozatok szenvedéseit át tanultuk meg, saját véres, könnyes keserűségünk emberfeletti szenvedéseiben döbbenünk rá, hogy a földi élet kín, ha nem a béke aranysugara ragyogja át. Amikor Noé bárkája megállt az Ararát hegyén, a kibocsátott galamb rügysző olajfa ágával tért vissza, jelül annak, hogy Isten megbékélt a földi világgal s benne ember-gyermekével. Újabb bizonyága ennek a bethlehemi születés. Sőt több annál, mert ha akkor Isten békélt meg az emberrel, mostantól kezdve az embernek is kötelessége megbékélni Istenével, megbékélni önmagával és megbékélni embertestvéreivel. Így a békességre törekvő igyekezetnek első ténykedése a szívben kell lejátszódjék, mert a zaklatott, haragvó, békétlen szívek környezetünkben, szűkebb vagy tágabb világunkban is zavart, meg nem értést, békétlenséget teremtenek. — „Békesség a földön” — mondják a karácsonyi angyalok, de ez csak úgy születhet meg, ha én leszek az első szószólója, hűséges szolgálója, hittel építője, szeretettel megteremtője, és minden akadályának legyőzője is. „Békesség a földön! — mondják a karácsonyi angyalok, és ha hagyom beáramlani lelkembe ezt az égi üzenetet, akkor dobogó szívem ottalomban otthonra talál, akkor a legnemesebb, legjobb befolyást gyakorolja érzéseimre, vágyaimra, gondolataimra, cselekedeteimre, igyekezeteimre, törekvéseimre, ünnepszentelésemre és mindennapi munkámra. Vagyis egész életemre.

Mert mire is van szüksége a jóra törekvő emberi szíveknek?

— Az emberek között jóakaratra, vagyis jóakaratú emberekre.

Ha csak azt mondanám, hogy különös teremtmény

**KEDVES OLVASÓINKNAK ISTENTŐL ÁLDOTT KARÁCSONYT
ÉS BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁNUNK**

az ember, nem fejezném ki a lényegét. Ezért inkább azt mondom, hogy hatalmas, óriás teremtmény az ember. Istenem, mi mindenre is van lehelőse és képessége! Ma már nem gyenge értelme pisálkóló pásztortűzénél várja virrasztva a csodát. Gigantikussá nőtt tudása révén jogot nyert bepillantani a végtelenség titkaiba. A magasság és mélység, ahova eljutott, a múlt és részben a jövő, amelyet látni vél, naggyá, óriássá tette a teremtmények között. S még az íram is szédítő, amellyel a megismerések meredekén felfelé halad. Ha dédapáink vagy szépapáink láthatnák és szemlélhetnék azt, ami az utolsó évtizedekben történt, s utána véleményét mondhatnának, azt hiszem, hogy ez a vélemény még nagyobb álmélkodást, csodálkozást és döbbenetet fejezne ki, mint amilyen a bethlehemi pásztoroké volt, amikor a kigyúlt csillagfény egy új kor új hajnalát jelezte. S ha valaha volt életútszakasz az emberiség történelmében, mely indokoltá tette a jóakarattól fakadó jó cselekedeteket, akkor ez az út, a mai életútszakasz hatványozottan ezt követeli. Csak így, csak ennek figyelembevételével cselekedhet ma az emberiség, mert ha nem, akkor könnyörtelenül és hivatásához méltatlanul elveszti jogát saját életéhez. Sok problémát, sok feladatot említhetnék, melyek mind csak jóakarattal oldhatók meg, de ez nem az én feladatom. Csak egyet említek: mi lesz az elkövetkezendő században, a XXI.-ben az embermilliók otthonával és az ember-

milliók kenyerével, ha az akkor jelentkező, a maihoz viszonyítottan megsokszorozott igényt nem az emberek közötti jóakarattal, vagy a jóakarattal emberiség képességével és szándékával tudja majd megoldani? A tudása révén nagykorúvá nőtt emberiségnek érzéseiben és egymáshoz fűződő kapcsolataiban is nagykorúvá kell lennie, — így töltve be hivatását, melyet sokféleképpen fogalmazott már, de egyértelműen mindig olyannak álmódott és remélt, ahogyan az karácsony himnuszában közel kétezer esztendővel ezelőtt megfogalmazódott, és ismétlődő ritmusában, dallamában minden esztendőben, karácsony ünnepén felhangzik. Csak a szívünket, az akaratunkat kell fogékonnyá tennünk, hogy hozzánk is eljussan: Ne féljete, mert örömet hirdetek néktek, amely az egész népnek öröme lesz, mert született néktek ma a Megtartó...

Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és a földön béke és az emberekhez jóakarát."

Vagy, ha így jobban tetszik, és azt érzik sokan, hogy mai életünk modernségében XX. századibb, fogalmazhat így is: „Béke és szülte félelemmentes élet a jóakarattal és jó szándékú emberek világában." Lényege, értelme, célja így is ugyanaz marad, ha lélek szerint, szívbéli érzésekkel méltóképpen így ünnepeljük karácsony áldott ünnepét, Isten dicsőségére és életünk javára.

Huszt János

Unitárius istentisztelet és szertartási rend

(Tervezet)

A Keresztény Magvető 1985. évi 4. számában fenti címen megjelent ismertetés bevezetéséből idézzük az alábbiakat:

„Korunkban magánügyé lett a vallásgyakorlat. Ez a változás minden egyháztagnál hitből fakadó, személyes döntést vár. Ennek függvényévé vált az istentiszteleten való részvétel is. Mindez azt jelenti, hogy egyházi életünkben megnőtt az istentisztelet fontossága.

A vallásos élet elmélyítésében nagy szerepe van a család mellett az istentiszteletnek. Ezért kell fokozottabb jelentőséggel figyelni arra, hogy istentiszteleteink közvetlenebbek, vonzóbbak és hatásosabbak legyenek. Ha a tanácsra, vigasztalásra, erősítésre vágyó nem kapja meg azt, ami neki segítséget jelent, elmarad az istentiszteleti közösségből. Akinek pedig tele van a szíve örömmel, az az istentiszteleten is örülni akar, de ha az énekből, imádságból és egyházi

beszédből hiányzik az Istenre talált szív boldog öröme, akkor ugyancsak távolmarad.

Mindez azt az igényt támasztja alá, hogy istentiszteletünknek meg kell újulnia. Először tartalmában kell a hívó ember lelki igényeihez alkalmazkodnia és kérdéseire megnyugtató választ adnia. Ugyanakkor azonban nem hanyagolható el a forma sem, mint amely a közlés leghatásosabb eszköze.

Ismeretes, hogy már a hetvenes évek teológiai és egyházi érdeklődésének homlokterében az istentisztelet és a szertartások egységesítése állott. A lelkes értekezletek éveken át foglalkoztak e kérdéssel, elemezték mind a hitelt, mind liturgiai szempontból istentiszteleti és szertartási rendünket. Ez vezette a Szerkesztőséget arra, hogy újból az érdeklődés középpontjába helyezze az istentisztelet kérdését...

Reméljük, hogy ezzel megtesszük az első lépést az istentiszteleti és szertartási rend egységesítése és korszerűsítése felé.

Várjuk erdélyi testvéreink megállapodását, hogy magunk is ahhoz igazíthassuk liturgiánkat. Lelkes értekezletünk foglalkozik észrevételeink és javaslataink megszövegezésével.

Egyházi Főtanács Pestlőrincen

A Magyarországi Unitárius Egyház 1986. október 19-én a pestlőrinci templomban tartotta főtanácsi ülését. A gyülekezeti éneket követően Bencze Márton közügyigazgató imádkozott.

Bartók Béla egyházi főgondnok megnyitó beszéde után az egyház-községek által választott új főtanácsi tagok eskütétele következett. Ármánkó Dávid, Kiss Mihály, Molnár János, dr. Péterfy Réka és Tóbiás Simontól Bajor János egyházi főjegyző vette ki az esküt.

Kedves szívfölt volt az üdvözlések sorában Ryde Fred angol lelkész angol nyelven mondott beszéde, amit dr. Ferencz József püspök tolmácsolott.

Az Állami Egyházügyi Hivatal üdvözlését Miklós Imre államtitkárelnök nevében Bai László főosztály-

vezető tolmácsolta, aki dr. Nagy Ferenc, az unitárius ügyek referense társaságában vett részt a Főtanácson.

A püspök és püspökhelyetteseknek — az elmúlt évekre vonatkozó jelentésére — többek között dr. Nyiredy Szabolcs tett észrevételeket az egyházi törvényre való hivatkozással.

A Teológiai Intézet felügyelő gondnoki tisztére Mikó Istvánt választotta meg a Főtanács.

Egyházi számvevőnek Kiss Istvánt, tanácsosnak Török Tamást, vegyesbizottsági tagnak Kádár Károlyt választotta meg a Főtanács.

Az istentisztelet keretében dr. Jakab Jenő pestlőrinci lelkész imádkozott és dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök prédikált, aki megemlékezett dédapjáról, a nagynevű püspök előd Kriza Jánosról is.

A Főtanács a közügyigazgató imája után a Himnusz elenekléssel zárult. Ezt követően a gyülekezet

asszonyai ebéden látták vendégül a résztvevőket. A közeledő dr. Ferencz József püspök a hagyományos Brassai serleggel köszöntötte dr. Kovács Lajos püspököt.

Dr. Jakab Jenő

BIBLIAÓRÁKAT

tart Huszt János lelkész a Nagy Ignác utcai lelkészi irodában minden hó 2. és 4. hétfőjén 17.30 órai kezdettel 1987-ben a következő időpontokban: jan. 12. és 26., febr. 9. és 23., márc. 9. és 23., ápr. 13. és 27., máj. 11. és 25., jún. 8. (az utolsó alkalom a nyári szünet előtt).

Bencze Márton lelkész a Högyes utcai lelkészi irodában minden hónap első és harmadik hétfőjén 17.30 órai kezdettel 1987-ben, a következő napokon: jan. 18-án, febr. 2-án és 16-án, márc. 2-án és 16-án, ápr. 6-án és 20-án, máj. 4-én és 18-án.

A NEMZETI SZÍNHÁZÉRT

A Posta az új Nemzeti Színház építésének támogatására 20 forint értékjelzéssel, 10 forint felárral 1986. október 10-én bélyegblokkot hozott forgalomba. A blokk az új Nemzeti Színház homlokzatát ábrázolja, alatta a következő felírás: A NEMZETI SZÍNHÁZÁ-ÉRT! A keretben a Nemzeti Színház egy-egy korszakát jelző színész arcképe látható: Déryné Széppataki Róza, Újházi Ede, Blaha Lujza, Márkus Emília, Pethes Imre, Csontos Gyula, Bajor Gizi, Tímár József.

A tíz forint felárból befolyó összeg az építendő színház számlájára kerül átutalásra.

Kós Károly írja: „Hogy mikor és hol született meg a magyar színjátszás, azt nem tudom, de a hivatásos magyar színjátszás Erdélyben és Kolozsváron született meg, bizonyosan és pontosan 1696-ban. Akkor kapott *Felvinczi György* (Unitárius volt. Szerk.) uram engedelmet... hogy mindkét országban, de különösen Erdélyben színjátékokat rendezhessen latin és magyar nyelven.”

A színjátszás nem volt ismeretlen Magyarországon. Tudjuk, hogy a katolikus és protestáns iskolák tantervi rendszerességgel ezerszámra tartottak a színelőadásokat. Jóval a hivatásos színjátszás létrejötte előtt a diákok már adtak elő magyar nyelvű iskoladramákat. Arról is van tudomásunk, hogy Háromszéken, az erdővidéki Nagyajtán már 1722-ben, a kézdivásárhelyi katolikus iskolában 1762-ben rendeztek iskolai színelőadást. Jancsó Elemér is említ egy adatot, mely bővíti a nagyajtai unitárius iskola színjátszó hagyományaira vonatkozó ismereteinket: „Az Unitárius Főtanács 1772. VI. 21-én megdorgálta Szentmártoni Simon unitárius tanítót azért, mert komédiájában kigúnyolta az esperest és a kurátort. A Főtanács egyben minden tanítómestert figyelmeztetett arra, hogy a klasszikus szerzők szövegétől ne térjenek el, és tartózkodjanak a komédiától.”

Az 1984-ben megjelent „A magyar színészet nagy képeskönyve” című könyvben írja Székely György: „...A magyar köznemesség és a gyér számú magyar nyelvű polgárság számára „igazi” színház nem jutott, a zsellér- és jobbágysorban élő köznépre pedig ez idő tájt aligha gondolt valaki is. A XVIII. század vége azonban tanúja lehetett a felvilágosodás eszméi terjedésének, s Friedrich Schillernek az a gondolata sem maradt hatás nélkül, amely „erkölcsi intézményt” látott a színházművészetben. A kor írói, gondolkodói hazánkban akkoriban kezdték emlegetni a színjátékot, mint a nemzeti nyelv megőrzésének és uralomra juttatásának eszközét. Ezért fogalmazhattak így 1797-ben Budán Kelemen Lászlóék, az első „hivatásos” magyar színészegyüttes nevében: „Miótan napjainkban a Theatrumok a társadalmi erények valódi iskolái: kis társaságunk képes lesz Nemzetünk közép- és alsó osztályának, mely a magyar nyelven kívül mást nem tud, sőt nem ismer, szeme elé tárni... ugyanis a honi nyelven előadott bármely igazság hathatósabban szivárog be a lélekbe, mint akármely más idegen nyelv közbejövetele folytán.”

És ugyanez a gondolat sugárzik Erdélyből, a magyar nyelvű színjátszás másik központjából, 1791-ben: „Egy magyar játszó színnek felállítását talán legelől kell vala tennem azok között az eszközök között, melyek anyai nyelvünk gyarapítására és közönségesítésére szolgálnak. Bizonyos, hogy legfőbb eszköz.” A magyar nyelvű színjátszás e két központjában épül fel a hivatásos magyar színészek számára az első közsínház Kolozsváron a Farkas utcában, és 1821. március 11-én nyílik meg, mint a kolozsvári Nemzeti Színház.

Az unitárius kaáli Nagy Lázár mint lelkes színpártoló az erdélyi magyar theátrumnak egy kis történetét is megírta, s ezzel tulajdonképpen ő lett az első magyar erdélyi színháztörténész.

Szakaszokra osztva foglalta össze színjátszásunk addigi történetét, kezdve attól az emlékeztető 1821. évi novemberi estétől, amikor a kolozsvári Rhédey ház színháztermében Kótsi Patkó János „békőszöntő

beszédével a magyar jádzó társaság” megkezdte előadásait.

1837. augusztus 22-én nyílt meg a Pesti Magyar Színház, mely az 1840. évi XLIV. törvénycikk értelmében lett Nemzeti Színházzá. Köztudomású, hogy ezeket az épületeket, a magyarság állandó színházát, közadakozásból és részben közmunkával építette fel a magyar népközösség: mágnás, polgár és munkás, nagybirtokos és kisbirtokos, iparos, kereskedő, hivatalnok és a szellem szabad munkásai. Így nemcsak hogy elfogadott intézménnyé válik a színház, de a legvonzóbb központja lesz a magyarság kulturális életének. Ezt a tényt néhány év múlva Jókai Mór egy országgyűlési jelentésében így fogalmazza meg: „Nekünk a Pesti Nemzeti Színház nem csupán közmulatságok helye; a hazai művelődés, a magyar nyelv, irodalom és művészet menedéke az.”

Az adakozás nem idegen számunkra. Mindenki nyissa meg pénztárcáját a Nemzeti Színházért, ahogy elődeink is tették, hogy minél hamarabb felépüljön a művészet temploma.

Dr. Kiss József

A ZÁRÓÉRTEKEZLET SZERINT

A marxista katolikus párbeszéd elősegíti korunk nagy kérdéseinek megválaszolását

(MTI) A társadalom és az etikai értékek címmel, 15 ország marxista és katolikus tudósainak részvételével Budapesten tartott háromnapos nemzetközi szimpóziumot követően szombaton a tanácskozás rendezőinek — az MTA Filozófiai Intézetének és a római pápai Gergely Egyetemnek — a képviselői sajtótájékoztatón számoltak be a konferencián tapasztaltakról.

Paul Poupard bíboros, a vatikáni Nem-Hívők Titkárságának vezetője az eszmecsere témaválasztását indokolva kiemelte: napjainkra az erkölcsi értékek világszerte megrendültek, s ez súlyos következményekkel jár az emberiségre nézve. Megállapította: a párbeszédet — várakozásuknak megfelelően — egymás véleményének tiszteletben tartása, a kölcsönös megértés jellemezte. A dialógusban részt vevők a fennálló véleménykülönbségek ellenére igyekeztek közös érintkezési pontokat találni. Különösen fontosnak tartotta, hogy a marxista és katolikus tudósok egyaránt hangsúlyozták a személyiség szerepét, azt a legfőbb értéknek tartották. Hozzátette: voltak olyan találkozási pontok, amelyek mindkét fél erkölcsi felfogásában fellelhetők — ilyen például a fajüldözés elutasítása.

Lukács József akadémikus, az MTA Filozófiai Intézetének igazgatója előjáróban arról szólt, hogy a mostani eszmecsere a dialógusok hosszú sorába illeszkedik. E tudományos konferenciák befolyásolhatják a különböző világnézetű emberek mindennapi cselekvését, együttélését.

Kiemelte: első ízben ültek asztalhoz a világ két legnagyobb szellemi táborának a szocialista és a kapitalista országokból érkezett képviselői.

A továbbiakban kifejtette: az ellen az erkölcsi közömbösség ellen, amely a bűnözés táptalaja, és az ember önelpusztításának a lehetőségét is magában hordozza, közösen kell fellépniük a hívőknek és az ateistáknak.

Az eszmecsere légkörére utalva Lukács József aláhúta: a vitában részt vevők nem a másik fél gyenge pontjait keresték; néhány kivételtől eltekintve a konstruktivitás, a problémák megoldásának együttes keresése jellemezte a dialógust. A mostani világhelyzetben, amikor a termonukleáris háború veszélye fenyegeti az emberiséget, a párbeszéd tanúsított erkölcsi felelősségérő bizonyos mértékben támogatást is adhat és modellt is mutathat a nagy sorskérdések megoldásának kereséséhez.

EGYHÁZI BESZÉD

elmondta a Magyarországi Unitárius Egyház főtanácsi ülésén 1986. október 19-én dr. Kovács Lajos püspök.
„Megtanítalak téged az útra, amelyen járj.” Zsolt 32,8

A mai napon a magyarországi testvéregyház kettős ünnepet ül. Egyfelől rendes közgyűlésre gyűltek össze az Egyházi Főtanács egyházi és világi tagjai ebben az új ruhába öltöztetett, bensőséges áhítatot árasztó templomban. Ez az esemény egymagában is az egyház nagy ünnepét jelenti, amikor a közletről és távolról megjelentek több esztendő munkájának eredményeit számba veszik, és a legközelebbi feladatokat meghatározzák. Másfelől a mai nap fényét és ünnepi hangulatát nagymértékben emeli az a tény, hogy istentiszteletünkön kegyelettel emlékezünk egyházunk költő-püspökére, Kriza Jánosra.

Születése 100-ik, valamint halálának ugyancsak 100-ik évfordulóján, 1911-ben, illetve 1975-ben egyházunk ünnepi érzések között méltatta kiemelkedő tevékenységét. Ma pedig, születése 175-ik és püspökké választása 125-ik évfordulóján idézzük nemes alakját és egyházunk életében több vonatkozásban új korszakot jelentő áldásos missziói munkáját.

Meggyőződésem szerint emlékezésünk méltóvá válik azáltal, ha főbb vonalaiban ismertetjük azt a nagyon szépen megírt, gondolatokban gazdag és Kriza János egész valláserkölcsei életprogramját világosan kifejezésre juttató, mind a mai napig időszerű egyházi beszédet, amelyet ő mint a kolozsvári gyülekezet lelkésze mondott el, és amely a 92. évfolyamába lépő Keresztény Magvető első számában, 1861-ben jelent meg „A vándorlás tanulságos képe” címen.

A beszéd egy, mestersége tökéletesítéséért vándorló ifjú útjának végigkísérésén keresztül mutatja be az ember rövidre szabott földi vándorlásának célját és értelmét.

A vándorló ifjú első kelléke, mellyel rendelkeznie kell, az útravaló, az elengedhetetlen földi javakról való gondoskodás, becsületes, szorgalmas, rendszeres munka és kötelességteljesítés által.

Második kellék az öltözet. Nem csupán az úti, mindennapi ruha, hanem a lelki ruha is újra meg újra beszenszereződik. Igyekezni kell azért mind a munkaruhát, mind a lelki ruhát gyakran tisztítani, a világosság fiaihoz méltó lelki ruhát hordanunk, erkölcsileg időről időre újjászülnünk.

A vándorló ifjúnak harmadik, elmaradhatatlan, szükséges kelléke a vándorkönyv, a Biblia, amelyben megírva találjuk azt, hogy honnan jöttünk és hová megyünk; hogy porból lettünk és újra porrá kell válnunk, hogy Isten képére vagyunk teremtve; hogy hivatásunk kettős: orcánk veritékével kell kenyerünket ennünk és tökéletességre kell törekednünk; hogy a két legnagyobb jézusi parancsolat, az Isten- és emberszeretet gyakorlásában kell istenfiakká, jézustanítványokká magasztosulnunk, hogy az örök élet áldott világához eljuthassunk.

Végül a vándornak botra is szüksége van, amire támaszkodjék, vagy ha vele utat kell törnie. Ez a bot a hit. Ennél biztosabb támaszunk nincs. Ha a botot mindkét kezünkkel megragadjuk, életünk könnyűvé válik. A botnak, azaz a hitnek azonban minduntalan tettekben, a szeretet munkálásában kell megnyilatkoznia, virágot hoznia és gyümölcsöt teremnie.

A földi vándorlás időszaka rövid, és nem tudjuk, kihez mikor hangzik a hívó parancs. Ezért tudnunk kell, hogy vándorlásunk célja az, hogy magunkat mesterségünkben, embervoltunkban állandóan képezzük, hogy vándorlásunk végén a próbát kiállhassuk, hogy övéink és közösségünk javára mesterekké válhassunk.

A beszéd központi gondolata, mondanivalójának lényege a jobba, nemesebbé, igazabbá, magasabb rendűvé válásra, a tökéletesedésre való szüntelen törekvés, hogy az előnkbe tűzött célhoz mind közelebb juthassunk, egy szóval: hogy megtanuljuk az utat, amelyen járunk kell, hogy azt eredményesen megfutva, Isten színe előtt bármikor nyugodt lelkiismerettel megállhassunk.

Kriza János szavaival szólva, mi mind vándorok vagyunk a földi életben, „véges, de a végtelent sejtő és remélő lények”.

Ünneplő gyülekezet, kedves atyámfiai, testvéreim! Minden istentiszteletünk számadástételre jelentkezés, számot adás az örök jézusi tantárgyakból, a jószág, békeség, igazságosság, elnézés, megbocsátás, szeretet evangéliumi parancsolataiból. Időről időre számot kell adnunk arról, hogy az emberhez méltó, magasrendű, Istennek tetsző élet legszükségesebb kellékeinek birtokosai vagyunk-e. Van-e megfelelő munkaruhánk és lelki öltözetünk? Irányítja-e életünket, törekvéseinket és cselekedeteinket a legfőbb vándorkönyv, a tudományos kutatás legújabb eredményeire támaszkodó Biblia? Vissz-e minket a vándorláshoz szükséges bot, a megingathatatlan, diadalmas egyistenhít életutunkon biztosan előre? Van-e helyünk, szerepünk és mondanivalónk a szemeink előtt kialakuló új életben?

Mi ebben az áhítatos órában mély, tiszta alázattal megköszönjük Istenünknek, hogy atyai gondoskodásával mind a mai napig velünk volt, és segített abban, hogy egyházunk magasztos hivatását, a gyakori akadályok és megpróbáltatások között is, hűségesen teljesítette.

De az egyházi múlt áldott alapjain állva, a jövő felé kell tekintenünk. E szószék fenségéből és magasságából szent hivatástudattal és felelősségérzettel hirdetjük, hogy a mi életprogramunk, mely az evangélium örömmüzenetén és a múlt példaadásán épül fel, évszázadokon át ez volt, ma és holnap is csak ez lehet: minden igazán haladó gondolat és eszme hirdetőivé, támogatóivá és cselekvőivé válni; lelki arcunkkal azok felé fordulni, akik az egyetemes, nemzeti és felekezeti megkülönböztetések felett álló, magasrendű életet, példaadásukkal, általános emberi magatartásukkal és naponkénti cselekedeteikkel megvalósítani igyekeznek. Tiszta meggyőződéssel, lángoló lélekkel hisszük és hirdetjük, hogy az unitárius vallásnak, mely minden időben az állandó fejlődésnek, soha meg nem szűnő szellemi és lelki újjászületésnek hirdetője és hordozója volt, amelynek hívei az egyszerű, tiszta istenhit és a józan ész szemüvegén keresztül tekintenek a világba, és az élet tényleges adottságainak a figyelembevételével igyekeztek a múltban, és még fokozottabb mértékben igyekeznek a jövőben építeni az eszményi életet, van ma és lesz ezután is időszerűsége és méltó helye az áldottabb, békésebb, boldogabb jövőt hirdető, munkáló új társadalmi rendben is, ha egyházunk irányítói, felelős vezetői és egyszerű, de öntudatos hívei mindig, minden körülmények között maradéktalanul meg fogják tartani a jézusi hit- és erkölcs tan legfőbb parancsolatait, és azoknak szellemében igyekeznek mindennapi életüket evangéliumi lelkülettel élni.

Mi, ez az emlékező és lélekben újjászületni vágyó gyülekezet, azzal a feltétlen bizonyossággal folytatjuk földi vándorlásunkat, hogy gondviselő Istenünk támogat, megtartó, éltető áldásával velünk lesz ezután is. Ebben az áhítatos órában újból elkötelezzük magunkat az evangélium szerinti életre, hogy az családjaink, egyházaink, népünk, szocialista köztársaságaink és a nagy emberi közösség előmenetelét szolgálja. Hittet teszünk amellett, hogy a mindig időszerű jézusi örömmüzenet megingathatatlan alapján állva, egyházalapítónk, Dávid Ferenc és az ő nyomdokain járó Kriza János, és múltunk sok más hozzá hasonló egyházi és világi szellemi világitólámpásának útmutatásai szerint élve, a körülöttünk és bennünk fokozatosan formálódó új világ minden nemes célkitűzését egész lelkünkkel támogatva; lelki ruhánkat újra meg újra megtisztítva; a vándorkönyvet, a Bibliát áhítatos lélekkel olvasva, abból lelki és szellemi erőt merítve; vándorbotunkra, hitünkre, öntudatos lélekkel támaszkodva, szűkebb családjainkkal, hittestvéreinkkel és minden felebarátunkkal a szeretet és békeség szellemében munkálkodva, egymást segítve és támogatva, ezután is igyekezni fogunk a nagy célhoz, a tökéletességhez, az Istenországa eszményi világához közelebb jutni, hogy bármikor is érkeznek hozzánk a hívó, számonkérő, végső szó, minket vigyázva, készenlétben találjon.

Isten áldása legyen emlékezésünkön, e szent hajlékon és minden, az ő dicsőséget, nagyságát és mindenhatóságát hirdető templomon, hogy azoknak szent falai vasárnapról vasárnapra és minden adandó alkalommal töretle-

nül, diadalmasan sugározzák a jézusi evangéliumot minden becsülettel dolgozó és áhítatos lélekkel imádkozó hívő ember felé. Isten áldása nyugodjék meg mindazokon, akik a mai napon e hajlékban imádkoztak, és a jövőben imádkozni fognak. Áldása áradjon ki az egyház vezetőire és minden tagjára.

Ez a hajlék pedig továbbra is, még hosszú ideig hirdesse Isten dicsőségét és az ember, a testvér, a felebarát feltétlen szeretetszolgálatát. Ámen.

Szervét Mihály (1511–1553)

A XVI. század vallásos reformációjának egyik legmarkánsabb egyénisége Szervét Mihály (spanyol neve: Miguel Servet; latinul: Michael Servetus; franciául: Michel Servet), aki 1511-ben született a spanyolországi Villanueva falucskában. Innen azonban a család hamarosan átköltözött Tudela városába, ahol aztán apja jegyző volt. A kitűnő képességű fiút az apa jogtudósnak szánta, ezért 1521–25 között Zaragozában tanul, az aragóniai királyság metropolisában, ahol abban az időben Spanyolország legnagyobb humanistája, Petrus Martyr ab Anghiera tanított. Ez a különben olasz származású nagy pedagógus híres ökorkutató és jogtudós volt, de járatos volt a modern tudományokban, és diplomáciai szolgálatot is teljesített. Szervét nehezen és ritkán dicsér valakit, de valósággal ünnepli tanítóját és mesterét, mint Ferdinánd és Izabella „királyok” tanácsosát (Ep. ad Oecolampad, 1531.), akitől nagyon sokat tanult. A kortárs d'Artigny gróf pedig így ír az ifjú Szervétről: „Szervét Mihály 14 éves korában hallgatott latint és görögöt, valamint hébert, és kiterjedt ismeretei voltak a filozófiában és a matematikában, továbbá a skolasztikus teológiában.” (d'Artigny: Memoires.)

A legjelentősebb azonban a spanyol történelem helyes szemlélete, amihez az indítékokat Anghierától kapta az ifjú Szervét. Mindenekelőtt a mórok elleni 800 éves küzdelemre kell gondolnunk ennek kapcsán s az olyan hőökre, mint Roland, aki a navarrai Roncesval völgyében bontja ki a szabadságharc zászlóját, s válik a kereszténység védelmében legendás hőssé. És gondolnunk kell azokra a történelmi eseményekre, amelyek nagymértékben alakították az ifjú Szervét lelki világát. Ilyen a XV. század végén, 1492-ben, a mórok utolsó bázisának, Granadának az elfoglalása, mellyel megdőlt a 800 éves szaracén uralom Spanyolországban.

Ami utána történik, az a spanyol történelem legszomorúbb korszaka, egyben a római kereszténység teljes csődje. A 800 éves mór uralom alatt ugyanis — ami sohasem terjedt ki egész Spanyolországra — az ibériai félszigeten spanyolok, mórok és zsidók éltek együtt sokszor harcban egymással, máskor viszonylagos békében, megint máskor életre-halálra menő küzdelemben, főleg ami a spanyolok és mórok viszonyát illeti. P. Martyr ab Anghiera, Szervét Mihály tanítója ilyenformán taníttatta a reábitott fiatal lelkeket: Zsidók és mórok hatalmas élesztgető szerepet játszottak Spanyolország történetében. A móroktól vették a spanyolok lovagi képzettségüket, resignációjukat, művészetüket, gyógyászatukat és Aristotelesüket. A zsidóktól a héber irodalom ismeretét és a legbőlebb pénzügyi rendszabályokat. Amióta Spanyolországban az idegen uralom hatása véget ért, sem a mórok, sem a zsidók részéről nem fenyegeti a spanyolokat népi szempontból semmiféle veszedelem. Éppen ezért a legnagyobb szomorúsággal beszélt Anghiera arról, hogy Aragóniai Ferdinánd alatt pl. 50 ezer zsidót száműztek az országból. A valenciai királyi birtokon pedig a 22 ezer keresztény mellett 26 ezer mór élt. Ezek a mórok 1524-ben az elé a választás elé állítottak, hogy vagy áttérnek a keresztény hitre, vagy visszaköltöznek Afrikába. Egyesek vállalták, mások nem. Így van ez zsidó és mór vonatkozásban egyaránt. A Máté 28,19-ben ezt olvashatjuk: „Men-

jetek el, és tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, Fiúnak, Szentléleknek nevében”, amit ha teljesítünk, örvendezni kellene a zsidók és mórok megtérítésén. S Szervét maga szenvedélyesen törekedett arra, hogy a mórok és zsidók keresztényekké váljanak. Azonban mit tapasztalt? Azt tapasztalta, hogy a mórokat és zsidókat koncentrációs táborokba gyűjtik, kínozzák és éheztetik őket, s így kényszerítik a két alternatíva valamelyikének az elfogadására: száműzetésre, vagy a kereszténység felvételére. Történelmi tény, hogy az ifjú Szervét elment ezeknek a szerencsétleneknek a telepeire, meglátogatta őket. Találkozott olyan mórokkal, akik megkeresztelkedtek, s mégis — csodakcsodája — a Koránt szolgálták. S találkozott zsidókkal, akik szintén megkeresztelkedtek, s mégis hűségese maradtak Mózes törvényeihez. Szervét megértette egy korabeli krónikás következő szavait: „A nagy térítés végbement Károly király igyekezete és az apostoli komisszárius mozgékonysága következtében, a pápa nagy öröme, de nem az Ég tetszésére”. S fülébe csengtek P. Martyr ab Anghierának, mesterének tanításai: „Krisztus senkit sem kívánt akarata ellenére vezetni, vagy magához vonni, azért hogy erőszakkal kereszténnyé váljunk. Nem! Krisztus törvénye kifejezetten előírja, hogy sohasse térítsenek meg valakit egy tőle idegen törvény, felelem vagy pedig erőszak által”. Az erőszakos térítést Szervét Mihály ifjú lelkének teljes vehemenciájával elutasította, a kereszténység érdekében valónak nem tartotta, attól eredményt sohasem volt képes várni. Pedig Szervét Mihály szenvedélyesen várta, és meg nagyobb szenvedéllyel munkálta a mórok és zsidók megtérését a keresztény hitre. Mődfellett csodálkozott: miért nem fogadják el az üdvözítő tant ezek az amúgy okos és művelt mórok és zsidók. S még jobban csodálkozott, amikor hallania kellett a marrannusok és conversok, megtért mórok és zsidók, gúnyolódásait a Szenthá-

A CSALÁDJOGI TÖRVÉNYRŐL

romságról, Krisztus kettős természetéről, a Szentlélek személy voltáról, Mária szeplőtelen fogantatásáról, a szentek imáadásáról és más hittételekről. Ezeket a gúnyolódásokat ugyanis saját fülével hallotta, amint közöttük forgolódott, vállalva a velük való érintkezésből származó kockázatot. S mentől jobban megismerte a „kereszt” ellenségeit, annál szilárdabb kezdett lenni lelkében az a felismerés, hogy lehetetlen szív szerinti érintkezést létrehozni olyanokkal, akik ilyen gúnyolódásokra vállalkoznak. Őszinte vágy született meg lelkében egy olyan felvilágosító, missziós vállalkozásra, amely ezeknek a zsidóknak és móroknak a lelkét teljességgel átalakítja, megnyeri a kereszténység számára. Bizonyossá vált számára, hogy karddal és kényszerrel nem lehet senkit sem megtéríteni. „Szeretettel és példával s igazsággal kell az embereket ránevelni a kereszténységre, mint ahogy a kereszténység maga, isteni eredeténél fogva, a Golgota eseményének szentsége által a világkereszténységet megteremtette, úgy kell Spanyolországnak is tennie, nem pedig ostobaság és harc által kényszeríteni az embereket annak elfogadására.” (Rest. Ch. 36. old.) „Ne a földi Jeruzsálemre és ne Mekkára-Medinára vessük tekintetünket, hanem a belső emberre. Hogyha a Földközi-tenger túlsó oldalán a szívek a kereszténységért dobognak majd, akkor a mohamedánok nem vonulnak Bécs kapuja alá azért, hogy a császári birodalmat az Alkoránnal megnyerjék. A mórrok hatalma egész Európát fenyegeti mindaddig, míg a kereszténység nem uralja a szívüket. Az Úristen Spanyolországot egy sziklahídnak építette, hogy Afrikát és Európát összekösse, ... hogy a szaracénok szívébe a kereszténységet belehelyezze, s csak aki ezt teszi, igazi spanyol és igazi keresztény” (De iustitia regni Christi, 30. old.).

A fiatal Szervét már itt, Zaragozában ilyen hatalmas missziós feladatokat melenget lelke legmélyén; az igazi kereszténységre gondol s a következő generációkra, egy olyan világra, amelyben egészen más emberek fognak élni. Szorgalmasan kereste és kutatta a célja érdekében való lehetőségeket. Ezek a célok, ezek a missziós törekvések képezték rugóját ettől fogva minden tanulmányának és tevékenységének.

(folytatjuk)

Bence Márton

tárgyalt az Országgyűlés, és módosította a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi törvényt. A módosítás előterjesztője, Markója Imre igazságügyi miniszter hangsúlyozta, hogy a házasság szilárdsága a gyermeknevelés feltétele. A házasság nem magánszerződés, és azt csak bíróság bonthatja fel. A módosított szöveg a házasságkötéssel és a válással kapcsolatosan hasznos módosításokat iktatott törvénybe.

Csehák Judit miniszterelnök-helyettes az orvos szakember gyakorlati tapasztalatai alapján állapította meg, hogy az intézmények soha nem pótolhatják a családot.

A család — állapította meg — társadalmunk alap-egysége, amelynek léte és belső harmóniája nélkül a nagyobb közösség sem tevékenykedhet sikeresen. A családok a mai Magyarországon is számos olyan feladatot látnak el, amelyek a társadalom működése szempontjából lényegesek és amelyeket a belátható jövőben sem lesznek képesek átvenni intézményeink, társadalmi szervezeteink.

Mi, unitáriusok is örömmel hallgattuk és olvastuk a fenti megállapításokat; egyházi életünkben, lelkipásztori szolgálatunkban, történelmi múltunkban és ma is, úgy véljük, hogy a vallásos ember akkor követi Jézus tanításait, a társadalomért való felelősséget és a szeretet parancsát, ha ezt elsősorban a családban valósítja meg.

Ifjúsági kiskórus énekel a vendégeknek

„Életnek lelke, jöjj el hozzánk!”

Az Unitárius és Szabadelvű Asszonyok Nemzetközi Szövetsége, az IALRW, 1986. szept. 4–7. között konferenciát tartott Budapesten, egyházunk központjában. A vasárnapi istentiszteleten Tina Jas asszony végezte a szószéki szolgálatot. Prédikációját az alábbiakban közöljük rövidített formában.

Mint bizonyára tudják, az IALRW tagja az IARF-nek, és egyben az egyedüli női szervezet a Szövetségben belül.

Az IALRW nem tekinthet vissza olyan hosszú történelmi múltra, mint a magyar unitarizmus. Mindazonáltal az a véleményem, hogy a szabadelvű vallásos nők első, 1910-es berlini találkozója az Unitárius és Szabadelvű vallások nemzetközi tanácskozásának keretében azt bizonyítja, hogy mozgalmunk az unitarizmus haladó hagyományaiból nőtt ki.

Szövetségünk háromévenként tartott konferenciákat azokban az évek-

ben egészen 1937-ig, amikor hivatalosan is csatlakozott az IARF-hez. 1949-ben vált valóra korábbi ter-
vünk, hogy egy évente megjelenő tanulmánykötetben tájékoztassuk tagjainkat munkánkról, elképzeléseinkről.

Konferenciáinkon választ kerestünk arra a kérdésre, hogy a modern, szabadelvű nők hol találhatják meg helyüket a jelen társadalmában, és hogyan tudják összeegyeztetni hitüket, életüket és munkájukat. A találkozó nagyszerű lehetőséget adott arra, hogy hasonló motivációjú nők ismerkedjenek meg egymás gondolataival, akik különböző országokból jönnek, és különböző kulturális és történelmi háttérrel rendelkeznek.

Szövetségünk aktivitását nagymértékben növelte a változó nyugati világ 60-as éveinek egyik legjelentősebb eseménye, a női felszabadítási mozgalom kialakulása és megerősödése. Az 1975-ös kanadai tanácskozásunk hozta létre szövetségünk jelenlegi nevét. Célunk az volt, hogy tevékenységünk hatás-

körét más, nemcsak keresztény szabadelvű vallásos mozgalmakra is kiterjesszük.

Szövetségünk tagjai tevékenyen vettek részt az ENSZ 1980-as daniai, majd az 1985-ös nairobi, a nők helyzetével foglalkozó konferenciáin.

Ezek a konferenciák is megállapítást nyert: a jelen civilizációjának gyökerei olyan társadalmakig nyúlnak vissza, melyek alapvető leállítottsága mindig apajcú jellegű volt. Ennek a berendezkedésnek igazságtalanságait kérdőjelezte meg a mi emancipációs mozgalmunk, amely megújulási lehetőséget kínált a nők számára.

Az IALFW célja az, hogy a továbbiakban is küzdjön a különböző társadalmi rendszerekben élő, különböző vallási és kulturális háttérrel rendelkező országokban dolgozó nők egymáshoz viszonyítottan azonos lehetőségeért valamint általánosan szabadságukért.

Fordította:

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Az International Association of Liberal Religious Women (a szabad-
elvű vallásos nők nemzetközi szövetsége) gyakorlatilag az unitárius asszonyok világszervezete, elnökségi tanácsülést tartott Budapesten 1986. szeptember 5-7. napjain.

A szervezet elnöknője, az amerikai Jane Lauriat asszony, egyik ismert amerikai unitárius lelkész felesége, hosszú levélben számolt be ülésükről és arról a segítségről, amit a hazai unitáriusoktól kaptak.

Az ülésen 16 asszony volt jelen az USA, Kanada, Anglia, Hollandia, Mexikó, Csehszlovákia és NDK-ból. Püspökünk és felesége lakásukon szept. 5-én fogadást adtak a vendégek tiszteletére.

Szombat reggel, az első emeleti tanácssteremben tartott ülésen, Ferencz Józsefné angol nyelven köszöntötte a vendégeket. Lauriat asszony elnöki megnyitója után Orbókné Szent-Iványi Ilona és Christine Hayhurst (Anglia) közös előadást tartottak az asszonyok együttműködésének jelentőségéről. A délutáni órákban tartott ülésen Ank Faber hollandiai és Gladys McNall, New York-i néger asszony, aki Harringtonné Szánthó Vilma gyülekezetének egyik vezető tagja volt, tartottak előadást a közös kulturális gyökerekről. Nelly de Roy-Janse hollandiai asszony részt vett az 1985-ben az afrikai Nairobi-ban tartott Nők Világkongresszusán, és beszámolt ottani tapasztalatairól.

Szombaton délután a budapesti gyülekezet összejövetelén hazai és külföldi szereplők nyilatkoztak meg. A bevezető áhítatot Huszti János tartotta magyar nyelven, és ahogyan Lauriat asszony írta köszönőlevelében, bár a szavakat nem értették, dinamikus előadasmódja hatást gyakorolt a vendégekre. Huszti Jánosné francia nyelven üdvözölte a vendégeket. Bartók Béla főgondnok angolul mondott megnyitót. Dr. Gellér Judit orvosnő triója Bartók szerzeményeket adott elő. Nagy sikert aratott a körünkben gyakran megforduló Faragó Laura énekművész, aki erdélyi és csángó népdalokat énekelt. A hazai és külföldi vendégek az egyik dalt vele együtt énekeltek. A holland-amerikai női vendégpáros angol nyelvű egyházi éneket adott elő. Végül a budapesti gyülekezet ifjúsági biblia körének kiskórusa Bogáti Fazekas Miklós XVI. századi unitárius költő egyházi énekeiből adott elő.

Az ünnepségen híveink körében még nem ismeri szokással zárult a műsor. Egy szép üveglálba minden vendégasszony egy-egy kis üvegből saját országából, annak különleges tavának vagy folyójának vizéből öntötte a magával hozott vizet és egy-két mondatban elmondta azt is, hogy a víz honnan származik. Magyar részt vett dr. Kiss Józsefné Vadady Vera Margitszigeti vízzel járult hozzá az érdekes szertartáshoz.

Amikor a tél megtelt a különböző országokból hozott vízzel, Huszti János lelkész engedélyt kért a vendégektől

arra, hogy a tálban összegyűlt vizet őrizhesse meg, hogy azt a halottak napi budapesti temetőkben rendszere-
sen végezzék és egyházi nagyfajta sírját megkoszorúzó körüljuk alkalmával hinthesse szél. A vendégek örömmel fogadták a javaslatot.

A vasárnap délelőtti istentiszteleten dr. Dusan Kaffka prágai unitárius moderátor lelkész anyanyelvén imádkozott. Tina Jass asszony a szervezet titkára, aki az egyik amerikai gyülekezetben világi prédikátor, beszédében ismertette az unitárius asszonyok szervezetének múltját, jelen törekvéseit — a fejlődő országok kis unitárius csoportjainak támogatását és programtervezetüket az 1987 nyarán San Franciscóban tartandó női világgyűlésre. Beszédét püspökünk tolmácsolta.

A gyülekezeti asszonyok által készített szombat esti magyaros vacsora örökre emlékezetes marad számunkra. Apró ajándékaikat a vasárnapi iskola gyermekek jelenlévő szüleinek és a szereplőknek ajándékozták.

A konferencia közös ebédet ért véget. Örövendtünk, hogy az együttél munkájában segítségükre lehettünk.

Kedves magyarországi unitárius nők

A Szabadelvű Vallásos Nők Nemzetközi Szövetsége (IALRW) nevében meggyiszor megköszönöm Önöknek azt a nemeslelkű és meleg vendégszeretettel, melyben bennünket a szeptember 6-7-én tartott konferenciánk során részesítettek.

Szerettünk volna még több időt együtt tölteni Önökkel, de megértjük, hogy a szombati izletes lunch és a másnapos est utáni vacsora elkészítése sok munkát jelentett és ezt nagyon méltányoljuk.

Nemzetközi Nőszövetségünk tagjai meglesztelve érzik magukat, hogy konferenciájukat az Önök egyházánál tarthatták, hogy részt vehettek a másnapos esten és másnap a templomi istentiszteleten.

Örömmel szolgált vendégszeretettel, a kiváló ételek, a gyönyörű meleg idő és az a lehetőség, hogy megismerhettük szép fővárosukat és annak környekét.

Mindannyiuknak a legjobb kívánságainkat küldjük és reméljük, hogy még lesz alkalmunk újra találkozni.

Sun City (Arizona), 1986. szept. 17.

A legszívélyesebb üdvözléssel: Jane Lauriat IALRW elnöke

(Fordította: Vadady Vera)

Kedves unitárius gyermekek

1987 nyarán az unitárius világszövetség ismét kongresszust rendez. A jövő nyárit az Egyesült Államok nyugati partja mentén fekvő PALO ALTO-ban működő egyetem épületeiben rendezik meg. 1984-ben is sokan rajzoltak magyaros motívumokat is tartalmazó üdvözlő leveleket, rajzokat. Itémélem, hogy az

Amiképpen kinyílik a virág kelyhe, ha megérzi az égető meleg nap-sugár áldott közelségét, úgy a mi lelkünk is, oh, hatalmas Isten, benső vágyódása feléd fordítja most érzése világát, hadd ragyogja be irántunk való szereteted áldott közelsége. Igen, mert ebben a közelségben tudunk a legjobban Rád találni, benned bízó szeretettel hozzád imádkozni, Tenéked hálát adni mindazért, amivel megáldottad életünket.

Köszönjük e lelki közelségben, jó Atyánk, fejünk felett az égbolt sötét bársonyán a csillagok ragyogását, az éjszaka csendjét, melyben annyiszor kipihenhetünk testünk-lelkünk fáradtságát. Köszönjük az éjszaka sötétsége után az új nap mindenkor érkezését, melyet szent oltalmaddal ma is megérnünk engedéssel. Köszönjük otthonunk áldott melegét, s benne a mieink egymás iránti megértő szeretetét. Köszönjük értelmünk világosságának fényét, melynél megláthatjuk az élet értelmét, s benne saját életünk lényegét: a szüntelen törekvés parancsát, s a többiek mellett, lelkünk fejlődésének, finomodásának szükséges voltát, hogy melegebb szívű, jobb gyermekeid lehessünk ma, mint az elmúlt időkben voltunk.

Mindenek felett köszönjük legdrágább kincsünket: hitünket, mely erőt adott mindig a lankadásban, biztatott vagy bátorított csüggedéseink közepette, a sokszor kilátástalannak látszó nehéz percekben, s utat mutatott a boldogság felé a szeretet szüntelen gyakorlásában.

Megköszönjük, Uram, hogy kérészetlen szavainkkal tiszta szívből most is imádkozni tudunk, hogy őszintén feltárhathatjuk előtted szívünk rejtekeit, lelkünk forró vágyódását, mely hálára készlet, hogy porszemnyi mivoltunkban gyermeki alázattal viszonzzuk áldott szeretetedet. Előtted állunk, mint szülei előtt a kisgyermek, aki hibázott, mert azt a gyönyörűséges utat, melyet a Te Fiad, a názáreti mester számunkra mutatott, sokszor szem elől tévesztettük, és Te büntetés helyett simogató szeretettel így szólsz hozzánk: légy jó gyermekem!

Segíts, oh, hatalmas Isten, hogy e kívánságomnak eleget tehessünk, és szívünknek minden dobbanása áldja és dicsérje a Te szent nevedet, mindörökké. AMEN. (Imádkozta beiktatása alkalmával aug. 24-én Hódmezővásárhelyen.)

Kiss Mihály

Hirosima és Nagaszaki áldozatainak emlékére

A budapesti ifjúsági bibliakör
aug. 10-i istentiszteletén
elhangozott megemlékezés

Aug. 6-a az emberiség történetében tragikus, borzalmas eseményeket idéz föl.

Negyvenegy évvel ezelőtt, ezen a napon, 1945. augusztus 6-án, 8 óra 15 perckor az amerikai légierő B-29-es bombázógépe, az Enola Gay, kioldotta öttonnás terhét, az első atombombát a hirosimai Dóm fölé. Három héttel azután, hogy az addigi bombákhoz nem hasonlítható hatású fegyvert kipróbálták az új-mexikói sivatagban.

A robbanás középpontjától három kilométer sugarú körzetben elpusztult minden, és romba dőlt az egész város. A helyzetet súlyosbította, hogy tűzvész keletkezett, megszűnt az áram- és vízszolgáltatás, az életben maradtak között pánik tört ki. A gyógyszerek, az elsősegélynyújtó eszközök, a víz és az orvosok hiánya szinte lehetetlenné tette a mentést.

A tömeggyilkosságra az Enola Gay nevű bombázó másodpilótája így emlékezett vissza: „600 kilométernyire jártunk Hirosimától, amikor a füstoszlop magassága meghaladta a tizenhatezer métert. A létező legrosszabbat láttuk, amit csak ember láthat. Szörnyű volt, ahogy egy város eltűnt a föld színéről.”

Három nappal később, 1945. augusztus 9-én a második atombomba is lehullott, ez Nagaszakira. Az emberi elhatározás okozta két atombomba-támadás során 300 ezer ember pusztult el, de számuk egyre növekszik, mert a negyvenegy évvel ezelőtt elszenvedett sérüléseknek a mai napig vannak áldozatai.

Hirosima és Nagaszaki neve örök emlékeztető, a rettenetes tömegpusztítást okozó atomfegyverek elleni küzdelem jelszava lett. A két város pusztulása örök figyelmeztetőjel az emberiség számára. Megrendítő látvány a hirosimai házak oldalfalán, a Dóm lépcsőjén a kövekbe beleégett emberi arnyképek látványa, a nukleáris pusztítás erejétől és mértékéről tanuskodva. Az életben maradtokra soha nem látott kinszenvedés várt.

Azóta az évforduló napján Japán minden részéből békemenetek indulnak Hirosimába, sürgetve a leszerelést és a nukleáris háború veszélyének elhárítását.

A mai megemlékezés alkalmával az unitárius egyház tiltakozik a nukleáris háború ellen, és hitet tesz a békesség mellett.

Ne öl! Parancsolja Isten, mert az élet Isten akarata a Földön.

Szathmáry Zsuzsanna

Egyházi levéltárunkba heti egy délutánra 3 órára társadalmi munkában segítőtársat keresünk.

TÍZ SÍR FARKASRÉTEN

1986. október 25-én tíz lelkész sírt
koszorúztunk meg a Farkasréti
temetőben

Halottak napja előtt egyházunk és a budapesti egyházközség közösen gondoskodik arról, hogy a különböző budapesti, ritkább Budapesten-környéki temetőkben nyugvó jeleseink sírját megkoszorúzza.

A budapesti gyülekezet első lelkésze, *Derzi Károly* élete utolsó idejét Tordán töltötte, és ott van eltemetve. *Gál Miklós* csak néhány évig szolgált Budapesten, újabb erdélyi szolgálata után visszaköltözött a fővárosba, és mint nyugdíjas itt halt el. Sírja elődeink nem körültekintő gondossága hiányában az 1930-as években felszámolódott.

Józán Miklós több évtizeden át szolgált a budapesti gyülekezetben; 1941-ben, püspökké választásakor, Kolozsvárra költözött és 1946-ban Kolozsvárt temették el a házsongárdi temetőben.

Szent-Iványi Sándor Lancasterben (USA) halt el és hamvai ott nyugsznak (†1982).

Dr. Abrudbányai János Kövenden, Kolozsvárott teológiai tanár, és Kocsordon teljesített szolgálata után Budapesten tért örök pihenőre (†1968).

Barabás István. Hosszú hódmezővásárhelyi szolgálat után 1928-tól nyugalomba vonulásáig szolgált a budapesti gyülekezetben (†1952).

Buzogány Kálmán. Szolgálati helyei: Komjátszeg, Beszterce, majd Debrecen és Budapest. Itt vonult nyugalomba és halt el (†1971).

Dr. Csiki Gábor. A kolozsvári lelkészségből került Budapestre, nevéhez fűződik az Unitárius Misszió Ház alapítása és a Hőgyes utcai templom megépülése. Mint nyugalmazott püspöki helynök halt el (†1965).

R. Filep Imre. Székelykeresztúri és kolozsvári szolgálat után került Hódmezővásárhelyre, majd 1953-ban Budapestre. Nevéhez fűződik az 1968. évi zsinat megrendezése és egyházunk önállósulásának előkészítése. Váratlanul, fiatalon halt el mint h. püspök (†1970).

Győrfi István. Oxfordi tanulmányai után Kolozsváron lett teológiai tanár. 1918 után Budapesten világi pályán dolgozott 1947-ig, amikor újra egyházi szolgálatba lépett és nyugalomba vonulásáig a fiatalok vallásitanítója és jeles prédikátor volt. Egész életében a békesség embere volt (†1973).

Dr. Iván László. Újpesti születésű fiatalként végezte a teológiát Kolozsvárott. 1927-től mint fővárosi vallásoktató lelkész igazi nevelője volt fiatalágunknak. Számos jeles tanulmány is őrzí emlékeztetőt (†1938).

Pethő István rövid erdélyi s. lelkészi szolgálat után került 1928-ban Budapestre ugyancsak vallásitanító lelkészként. Munkásságát őrzí az

1936-ban felszentelt pestszentlőrinci templomunk. Nyugalmozott püspöki helynökként halt el (†1978).

Benczédi Domokos. Hosszú erdélyi érdemes lelkészi szolgálat után Budapesten halt el. Arcának vonásait őrzí a Nagy Ignác utcai lelkészi irodában levő torockói úrvacsoraszta ábrázoló festmény. Bölön és Torockó voltak legjelesebb szolgálati helyei (†1979).

Zoltán Sándor. Hosszú évtizedekig Homoródalmáson szolgált. Az újszövetségi tárgyakból teológiai magántanári képesítést is szerzett. Gyermek és unokái látogatására jött Budapestre, és itt kellett elbúcsúznia az élettől (†1979).

*

Utunk a Farkasrétről a Rákosszentmihályi temetőbe vezetett, ahol a Székelykeresztúrról Budapestre került és dunántúli szórványunkban is érdemes munkát végzett, fiatalon váratlanul elhunyt *Szolga Ferenc* — a tizenegyedik budapesti temetőben nyugvó unitárius lelkész sírját koszorúztuk meg (†1957).

Áldott maradjon emlékeztetük.

F. J.

Reformátorok, bélyegeken

A Reformátusok lapja egyik legutóbbi számában SZ. N. B. szignójú cikkben szólnak arról, hogy magyarországi reformátorok bélyegeken is megjelennek. Az írásban olvassuk, hogy Méliusz J. Péter „korának legműveltebb és legreformátusabb vitázója, akit nemcsak az unitárius János Zsigmond király nem tud uralkodói hatalommal sem tanaitól eltéríteni, de nagy szellemi ellenfele, Dávid Ferenc sem, aki méltó társa azokban a hitvitákban, melyek Debrecenről Nagyvárad-, Kolozsvár-, Déren át Marosvásárhelyig tartottak izgalmasan az evangélium igazságát más és más oldalról megközelítő lelküket.” Az utalás a XVI. századra történt, nem ismerünk olyan történelmi adatot azonban, hogy János Zsigmond erdélyi fejedelem, aki csak II. Jánosként nevezetett királynak, valaha is „uralkodói hatalommal” akarta volna Méliuszt tanításaitól eltéríteni. Örvendünk annak, hogy jeles magyar reformátorok emlékeztető bélyegek is őrzik.

Sajnáljuk azonban, hogy a Magyar Posta 1979. évi illetékesei nem valósították meg azt a javaslatunkat, hogy Dávid Ferenc a halála 400 éves évfordulóján — melyről a Magyar Tudományos Akadémia a siklósi szimpóziumon közel egytucat külföldi tudós jelenlétében és előadásában megemlékezett — nem tartotta megvalósíthatónak, előtűnt ismeretlen okból, Dávid Ferenc emlékbélyeg kiadását.

450 ÉVE HALT MEG ERASMUS...

A nagy holland humanista 1469-ben született Rotterdamban. Teológus és szobatudós. Nyughatatlan lélek volt. A társadalom minden rétegére kiterjedt a kíváncsisága. A korabeli fogadókban, fejedelmi udvarokban megfordult, mindenkihez szóba állt. Joggal nevezhetjük kontinensünk polgárának. A latin nyelvet használta, ezen a nyelven írt és társalgott.

Nála találhatjuk meg lényegében a vallási türelem (a tolerancia) csíráit is. Isten felekezeti-felettséget hirdetett, a láthatatlan egyházban hitt.

Erasmus evangéliumi humanizmus mentes volt minden dogmatikai kötöttségtől, ezért hivatkozhattak rá a legkülönbözőbb protestáns irányzatok képviselői is. A humanista mesternek nagy szerepe volt a reformáció kibontakozásában.

Nyugodt lélekkel tekinthetjük e nagy vallási és szellemi megújulás értelmi szerzőjének.

Kora közvéleményének egyik legfontosabb alakítója volt, tudósok, uralkodók, pápák kérték ki tanácsait (X. Leó, IV. Andorján, VII. Kelemen, III. Pál, aki bíborossá akarta őt kinevezni, de Erasmus nem fogadta el.)

Erasmusszal megjelenik a racionalista személyiség, ami előtte ismeretlen volt. A Bibliára is alkalmazta a reneszánszban kibontakozó tudományos módszereket.

Szabadelvű gondolkodó volt, a szellem szabadságát hirdette.

A Biblia szövegének mindenféle teológiai elfogultságtól mentes, tudományos vizsgálatát követelte. A források zavartalan tisztaságának őrzését a humanista ember kötelességének tekintette. Szükségképpen a tudományos kutatás érdekében állította a görög és a latin nyelv mellé harmadik klasszikus nyelvként a hébert. Tudományos meggyőződéssel és őszinte hittel vallotta, hogy csak a három nyelv ismeretén alapuló szentírástudomány tártja fel a kereszténység számára a zavartalan tisztaságú forrásokat.

Az 1550-es évek elején évekig tartó vándorlásba kezd. Meglátogatja egykori kolostorát, ahol rátalál a fél századdal korábban alkotó humanista Lorenzo Valla újszövetségi kommentárjaira.

Hatásukra elhatározza, hogy tökéletessé fejleszti görög tudását, és újrarendíti a kereszténység legfőbb forrását, a Bibliát.

Úgy találta, hogy a sok évszázados latin szöveg a számtalan másolás következtében már eltorzult, és helyre kell állítani eredeti formájában. Munkája másfél évtized múltán érik be. 1515 az Újszövetség első, humanista szellemű kiadásának éve. A kirobbanó reformáció számára megalapozott érveket szolgáltatott a szentháromságot érintő szöveghamisítás leleplezésével.

Megállapította, hogy az Újszövetség eredeti görög szövegének régi kéziratai nem tartalmazzák

János apostol 1. levele 5. részében a 7. és 8. verse között azokat a szavakat, amelyekre a dogmatikus kereszténység mint a szentháromság döntő bizonyítékára hivatkozik.

(Meg kell jegyezni, hogy dr. Budai Gergely ref. teol. prof. 1967-es Új Testamentum fordítása már nem tartalmazza János 1. levelének ezeket a későbbi betoldásait.)

Viszont éppen ezért hivatkoztak Erasmusra a reformáció legradikálisabb ágának a hívei: ariánusok, sociniánusok, antitrinitáriusok, majd az egyházzá szerveződő unitáriusok, így — többek között — a mi Dávid Ferencünk is. Erasmus szabadelvű szellemében és racionális bibliakritikájában tanításai hitelesítőjét és előfutárakat tisztelték. Erasmus hatását Dávid Ferenc szellemére Gerézdi Rabán irodalomtörténész fejtette ki.

Előre mutatott abban is, hogy a régi nagy gondolkodók, költők, filozófusok írásaiban is fedez fel nagy-szerű gondolatokat. Hittel vallja, hogy őket is Isten szent szelleme vezérelte írásuk közben.

Valójában az unitárius szellem egyik nagy előfutárát tisztelhetjük benne, aki az értékkereszténységet vallotta, és annak szellemében is cselekedett.

Erasmus 1536. július 12-én halt meg. Halála után ellenfelei elérték, hogy műveit betiltották. (IV. Pál pápa 1559-es indexe valamennyi művét elítéli, a tridenti zsinat is kárhoztatja műveit.) Ő az első jelentékeny író az európai irodalom történetében, akinek a könyvnyomtatás lehetősége egész pályáját döntően befolyásolta.

Az újkori Európa megszületésénél jelen volt. Nagy mértékben meghatározta az európai szellem kibontakozását, ezért életpályája egész Európa ügye.

Felhős Szaboles

A XI. Országos Békekonferencia előkészítése

Szept. 23-án a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében ülést tartott az Országos Béketanács, melyen a XI. országos konferencia összehívását és előkészítését vitatták meg.

Az eszmecserét az ülésen elnöklő Sztanyik B. László, az OBT elnökhelyettese nyitotta meg.

Ezt követően Barabás Miklós főtitkár terjesztette elő a javaslatot a békekonferencia összehívására.

Az ülésen a magyar békemozgalom vezető fóruma úgy döntött, hogy a konferenciára 1987. január 31-én kerül sor.

A magyarországi egyházak hozzá kívánnak járulni a XI. békekonferencia sikeréhez is.

IARF-kongresszus 1987-ben

A soron következő IARF-kongresszust 1987. július 31—augusztus 7. napjain tartják a San Francisco közelében levő Stanford egyetemen, PaloAlto-ban.

A kongresszus témája: „a világ vallásai találkoznak a XXI. századdal”. Az IARF-nak 50 tag egyháza van, 20 ország területén működnek ezek az egyházak és tagjai több mint 20 nyelven hirdetik Isten igéjét.

A magas utazási és amerikai tartózkodási költségek miatt valószínűleg kevesebb lesz az európai résztvevők száma a szokásosnál.

IARF nemzetközi vasárnap

1987. febr. 8.

Az IARF 1986 tavaszán tartott végrehajtó bizottsági ülése foglalkozott azzal, hogy az IARF nemzetközi vasárnapjának megünneplésére ismételt felhívja a tag egyházak figyelmét.

Az 1987. évi időpontot az ülés a fentiekben állapította meg. Kérjük gyülekezeti lelkészeinket, hogy ezen az 1987. évi febr. 8-i vasárnapon vagy a gyülekezet szolgáló lelkésze számára ehhez legközelebb eső más vasárnapon, egyházi beszédében hangsúlyozza azt, hogy egyházunk büszke arra, hogy az 1900-ban Bostonban tartott alapító ülésen a magyar unitarizmus is képviselve volt. A második világháború befejezte után tartott nemzetközi konferenciákon előbb Pethő István, majd Filep Imre egyházfők vezetésével egyházunk számos alkalmon képviseltette magát. 1972 óta a kongresszusokon egyházunk képviselőiben püspök és főgondnokon kívül más egyházi személyek is részt vettek. A nagyvilág unitárius egyházaival közösen tudjuk ápolni a dávidferenci vallási türelmesség és igazságosság eszméjét, ha ezt az alkalmat egymás ismertetésére felhasználjuk.

NÉGY VASÁRNAP

Nyári külföldi tartózkodásom olvasóink érdeklődésére számot tartható eseményeiről — röviden — négy vasárnap köré csoportosítva számolok be.

Angliába megérkezve, unokahúgom, **Angli Gyöngyi** másnapra ebédre hívta **Kereki Gábort** és feleségét, hogy a régi baráttal találkozhasanak. **Kereki Gáborné** meghívott, hogy a június 29-i vasárnapi istentiszteletre menjünk velük együtt és az ugyancsak Angliába érkezett dr. **Kovács Lajos** püspökkel **Bessels Green** unitárius gyülekezetébe, ahol férje végzi a lelkeszi szolgálatot. Útközben elhaladtunk a **Marlborough** család kastélya előtt, és láttuk **Churchil** szobrát az egyik kis városban. Az istentisztelet végeztével a gondok-asszony szíves szavakkal köszöntötte a kis régi templom hívei között a két vendég püspököt. Azután a gyülekezet egyik tagja villája kertjében adott ebédet barátai és vendégei tiszteletére.

Kereki Gábor nyugalomba vonulása óta majdnem minden vasárnap más és más gyülekezetben végez felkérésre lelkeszi szolgálatot a nagy lelkeszhiányra való tekintettel. **Kereki Gábor** örömmel mutatta az új angol unitárius énekeskönyvet, melynek szerkesztő bizottságában az elmúlt 5-6 évben ő is igen jelentős és sikeres munkát végzett.

Az oxfordi unitárius **Manchester College**-ben tartott jubileumi ünnepségen számos előadó emlékezett a múlt-ra. Több alkalommal magam is felszólaltam. A rendező bizottság felkérésére, az első este a **Randolph** szálló különtermében adott ünnepi vacsorán a távolból jött vendégek nevében én köszöntem meg **Tony Cross** dékán üdvözlő szavait.

A záró ebédén dr. **Kovács Lajos** püspök is, én is felszólaltunk a többi közelből és távolból jött egykori vendékek között, visszaemlékezve arra a jelentős segítségre, amit az innél az egykori erdélyi magyar diákoknak nyújtott. A második vasárnap délelőttjén az oxfordi **College** templomában **Tony Cross**, **L. Garard** ismeri újszövetségi professzor és **Dudley Richards** dékánhelyettes végezték az ünnepi szolgálatot.

Másnap reggel repülőgépen Párizs érintésével utaztam **Montpellierbe**, ahol az **IARF** regionális konferenciáján vettem részt, melynek feladata a francia érdeklődők figyelmének felkeltése volt az 1987-ben esedékes és az USA-ban tartandó **IARF** világkongresszusra. Itt jelen volt és közreműködött dr. **Erdő János** püspökhelyettes és dr. **Szabó Árpád** teológiai tanár is Kolozsvárról. A konferenciáról kirándulást tartunk az egykoron üldözött francia protestánsok délvidéki szenvedésének emlékhelyeire. Ismeretes, hogy a francia protestánsok több mint száz esztendőn át szenvedtek börtönbüntetéssel — lelkesek és világiak egyaránt — vallásos meggyőződésükért. A konferencia szellemi vezetője dr. **André Gounelle** professzor volt, aki egyhá-

zunknak régi barátja. A konferencia utolsó napján tartott reggeli istentiszteleten dr. **Doris Hunter** amerikai unitárius lelkeszével együtt végeztem a szolgálatot.

A harmadik vasárnap reggelén indultunk erdélyi barátainkkal együtt **Montpellierből** **Genf**-be. Ők onnan folytatták útjukat **Budapest**en át otthonukba.

E vasárnap délutánján **Vera** unokámmal és édesapjával részt vehettem a **Lausanne** környékén fekvő **Romainmoutier** község ősi, XIII. századból származó, ma protestáns templomában tartott francia-amerikai esküvőn. A szép környezetben fekvő templomot sokan választják a tehetsébbek közül esküvőjük színhelyéül. A szolgálattelátó francia protestáns lelkeszel elbeszélgetve, örömmel állapítottuk meg, hogy mindkettőnknek barátja a **Lausanne** város egyetemének protestáns teológiai fakultására megválasztott, és munkáját 1986 szeptemberében megkezdő dr. **Bernard Raymond** professzor, a genfi **Le Protestant** állandó munkatársa.

A negyedik vasárnapon svájci vendégül látottam **Schaffhausen**-be vittek. E város volt az egykor kalandozó magyarok egyik legnyugatibb célpontja. A városban van Svájc egyik leggazdagabb könyvtára, mely egyformán őrzi a protestantizmus előtti kor latin és görög nyelvű irodalmának értékes kincseit, valamint a korai protestantizmus főként latin német és francia nyelvű kiadványait. A könyvtár részére hazaérkezésem után megküldtem **Dávid Ferenc**-ről angol nyelven kiadott kötetünket. E városban egymás mellett áll a katolikus és a protestáns templom. A katolikus katedrálisban tartott zenés mise végeztével, körbejárva, érdeklődéssel állapíthatlam meg, hogy a város római katolikus püspöke, időről időre a gyóntató székbe ülve, várja a közvetlenül hozzá fordulni akaró híveit. A protestáns székesegyházban ugyanannyi résztvevőt találtunk, mint a katolikusban.

Délután egy kisebb hegyi faluban az egykori karthauzi kolostort lekinthettem meg. Itt egykoron szerzetesek sokasága végzett mezőgazdasági és ipari munkásságot. Önellátók voltak. Ismeretes, hogy ez a rend az egyike a legszigorúbbaknak, mert fogadalmuk kiterjedt a hallgatásra is, még az ételt beadó testvérrel sem volt szabad hétköznapi szót váltaniok, csak a vasárnapi misén és ebédén szólhattak egymáshoz. A rend már évtizedek óta elnéptelenedett és egykori életük emlékeiként állnak épületeik, a fursa kétszobás cellák, melyeknek egyik szobácskája hálóhelyül, másika pedig munkahelyül szolgált egykoron a szerzeteseknek.

Ma már múzeum és különböző konferenciák fogadására átalakított épületek sokasága emlékeztet csak az egykori múlt-ra.

Svájci látogatásom idején találkoztam az egyházunkat támogató segélyszervezetek vezetőivel, akik közül **G. Burkhard** úr szíves üdvözlését küld-

te azoknak, akikkel magyarországi látogatásán alkalma volt megismerkedni.

Mindig jól esik hazaérkezni. Tudom, hogy a haláron már magyar szóval köszöntenek, és a pihenés utáni másnapon már íróasztalomon próbáltam rendezgetni a távollétem alatt felgyűlt leveleket, folyóiratokat.

Ferencz József

Egyházunk gondjairól

Dávid Ferenc elítélése után lényegében a türelmi rendeletig, sőt az 1840-es évekig, nem működhettek szabadon az unitárius egyház teológusai. Az egyházi könyvek kiadását szigorúan ellenőrizték. Időközönként fel-felújították az 1579-ben **Dávid Ferenc** ellen emelt vádakat is. A legkülönbözőbb rendelkezésekkel számos olyan formulát kényszerítettek az unitárius egyházra, amelyek tanítási rendszerével homlok-egyenest ellenkeztek. A XVIII. század végén, a XIX. század elején a külső beavatkozások miatt teljesen eklektikussá vált az unitárius egyház írásban lefektetett tanítása. Erre az időre jellemző az idős **Kazinczy Ferenc** esete, aki a tordai pappal találkozáva, kérdéseket tett fel az unitárius tanokkal kapcsolatban. **Kazinczy** észrevette, hogy a lelkesz mást mond, mint amit ő az egyházi kiadvány szövegében korábban olvasott. Erre vonatkozó kérdésére a lelkesz a következőt felelte: Azt nem hisszük, csak valljuk.

(**Filep Antal**: **Krizsa János** és az erdélyi unitáriusok e. 1981-ben megjelent írásából idézve.)

The Unitarian Quest

a címe az ausztráliai és új-zélandi unitárius gyülekezetek lapjának. Szerkesztője nemény éve **Geoffrey R. Usher**, Sydney város unitárius lelkesze.

A szerkesztő felnőtt korában végezte el a teológiai tanulmányokat és szerzett lelkeszi oklevelet az oxfordi **Manchester College**-ben.

Nemrégiben kaptuk meg 1985. novemberi számukat, melyet saját sokszorosító gépükön adtak ki. A 36 oldalas kiadványban tanulmányok is megjelentek, melyek közül érdekesnek találtuk az **UNESCO** problémáival megértéssel foglalkozó írást.

Ausztrália nagyobb városában vannak unitárius gyülekezetek: Sydney, Auckland, Melbourne. Sokfele vannak szórványaik. Gyülekezetük van a nálunk kevesbe ismert dél-ausztráliai **Norwood** városban, ahol jelenleg félévig fizetett szabadsága ternere, **Polly Laughland Guild** amerikai lelkesz nő végzi a szolgálatokat. Új-Zélandban két helyen, Aucklandban és Wellingtonban vannak gyülekezetek, a lelkeszhiány — világproblema — náluk is gond.

DEÁK BERTA

Az 1930-as évek elején egymást követően három Unitárius leány iratkozott be a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémiára: Bedő Boriska, Szánthó Vilma és Deák Berta.

Bedő Boriska Kelemen Imre nyugalmazott esperes lelkészünk felesége. Éveken keresztül helyettesítette férjét Oklándon, majd később a Lupény-Vulkán-i unitárius gyülekezet tiszteletes asszonya volt. A nyugalom éveit mindketten Marosvásárhelyen töltik.

A másik leány, Szánthó Vilma, Harrington Donald amerikai unitárius lelkész felesége lett, 1939-ben Budapesten Józán Miklós püspök adta egyházunk áldását házasságkötésükre. Előbb Chicagóban, majd hosszú évtizedeken át a New York-i Community Churchben volt lelkész és férjének munkatársa. Egyetlen angol nyelvű unitárius kiadványunkat, dr. Varga Béla püspök írását, a tanítvány tiszteletével fordította angolra. Az ő hamvai részben Amerikában, részben Sepsiszentgyörgyön találtak örök pihenőre.

Az 1912-ben született Deák Berta 1986. augusztus 27-én hunyt el Dicsőszentmártonban. Deák Berta Nyitrai Mózes lelkészünkkel 47 évet élt boldog házasságban, és elhunytát négy gyermeke és kilenc unokája siratja, túl a rokonokon és az ismerősökön.

A szellemi kincsek rajongója volt. Verseket is írt, énekvezéri diplomát szerzett, és áldozatosan részt vett a lupényi felekezeti iskola, a kénosi és vadadi templom építésében. Az egyházi lapoknak is szorgalmas munkatársa volt.

Férjével együtt kocsordi gyülekezetünkben is szolgáltak, ahol minden bizonnyal szomorúan értesültek elhunytáról.

A dicsőszentmártoni templomból búcsúztatta Fazekas Endre lelkész és Kolcsár Sándor esperes. Homoródkarácsonyfalván a családi sírkertben, édesapja, Deák Mózes kántortanító és édesanyja sírja mellé temették Lakatos Gyula lelkész és Bárány József esperes szolgálatával.

A jó Isten adjon vigasztalódást az egykori kocsordi lelkész Nyitrai Mózesnek, Levente nevű lelkész fiának, többi gyermekének és unokáinak.

F. J.

Dr. Izsák Vilmos

A kolozsvári Egyetemifokú Protestáns Teológiai Intézet unitárius tagozatának professzora, aki hosszú éveken át a gyakorlati tanszék tárgyaira oktatta és nevelte az unitárius teológiai hallgatókat, 65. évének betöltésével nyugalomba vonult. Munkásságát az arra illetékes romániai szervek bizonyára méltatták. A nyugalom esztendeire jó egészséget kívánunk.

UNITÁRIUS ÉLET

Újabb örömdetes adományok érkeztek külföldi olvasóinkhoz intézett leveleinkre. Az adományok egy részét külföldi pénzben soroljuk fel, azokat a bank útján beváltottuk, néhányan hazai látogatásuk vagy rokonaik útján eszközölték a befizetést.

Hazai olvasóink közül is többen küldtek adományokat, melyeket hálással köszönünk.

Lászlóffy Borbély Erzsébet 100 ausztrál \$, Baloghné Gálfi Ilona 100 kan. \$, J. Ferenczy 20 kan. \$, dr. Sándor Benedek 25 USA \$, dr. Botár István 50 kan. \$, dr. Gyarmathy György 50 sfr, Sophie Florián 10 USA \$, Eva Lorand 25 USA \$, T. Sarbin 50 USA \$, R. Gibbs 15 USA \$ adományt küldött.

Gergely András külföldről 500 forintot, 500-500 forintot küldött Koszta Teréz és ismételtén Zsákó Andor olvasónk. Adományokat kaptunk Huszti Jánostól és Kis-Bagoly Rezsőnéktől is. Dr. M. Kosztarab USA lakos édesanyja Pál Istvánné útján 300 forintot küldött.

Hír rovatunkban több speciális alkalomból küldött támogatásról külön emlékeztünk meg.

Isten áldja meg azokat, akik megértve kérésünket adományukkal szolták az UNITÁRIUS ÉLET céljait.

SZERKESZTŐSÉG

A pestlőrinci templom

Egy erdélyi művész grafikája díszítette az Unitárius Élet idei második számát.

A képet megküldtük az amerikai Unitárius és Univerzalisták World című szemléje szerkesztőjének, a korábban Budapesten is járt dr. David Parke lelkésznek, kérve, hogy azt alkalomadtán jelentse meg. A Szemle szeptember 15-i számának 11. oldalán találkozunk e szép képpel. A kép alatt a szerkesztő fogalmazásában a következők olvashatók. Templomépítés, vagy egy régi templom újjá varázslása az unitáriusok számára Kelet-Európában is örömdetes eseményt jelent. Ennek az egykoron Budapest elővárosában, az akkori Pestszentlőrincen 1935-36-ban felépült templomnak és a hozzá tartozó gyülekezeti teremnek a helyreállítása jelentős áldozatot kívánt egyházunktól. A templomot ez év elején avatták föl. A felavatást, telt templomban, Bartók Béla, a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka végezte, és dr. Ferencz József püspök prédikált.

A lap 15. oldalán, amelyre a kép alatt is utalás történt, „From Hungary” megjelöléssel, a Szerkesztőhöz küldött levelek rovatban, püspökünk levelét közli, melyben elmondja, hogy a gyülekezet, az állam és európai segélyszervek adományát használtuk föl a költségek egy részének fedezésére, és még ma is jelentős összeggel tartozunk célrendeltetésű alapjainknak, amelyektől kölcsönt kellett felvenni. Aki segíteni akar, a szokásos címünkre küldheti adományát — tájékoztatta a levél az amerikai unitárius olvasókat.

Főtisztelendő Főtanács!

Mint az 1942-ben megtartott kolozsvári főtanács ülésen megválasztott, tehát a megtisztelő tisztséget legelőbbben viselő egyházi tanácsos kerek főtanács ülésünk végeztével szót. Fiatal fővel ért az a megtiszteltetés, hogy ebben a minőségben részt vegyek egyházunk életében, és egyike legyek azoknak, akik őrzik és továbbviszik apáink, nagyapáink örökét. Ennek a szent örökségnek jegyében gyűltünk ma össze, hogy megemlékezzünk az utóbbi évek egyházi munkájáról, és erőt gyűjtünk az elkövetkező évekre. Hiszünk benne, hogy magyar életünk, magyar történelmünk szegényebb lenne unitárius egyházunk múltja és szerepe, nagyjaink munkálkodása nélkül. Köszönjük azoknak, akik ennek a drága örökségnek életben tartásában, továbbvitelében munkálkodtak, és a továbbiakra nagy költönek szavaival élve, egyházi vezetőinktől kérjük: „Őrzők, vigyázatok a strázsán!” Főtanácsunk valamennyi tagjától pedig azt kérem: szívükben őrizzék szent örökségünket, unitárius hitünket. Isten áldása legyen főtanácsunk munkáján!

Dr. Vernes Gyula

Vendégség

Páskándi Géza ismert háromfelvonásos színművét, melyben egykoron Báti Lajos alakította Dávid Ferenc szerepét, most a Játékszínben vendégrendező és vendégszereplők közreműködésével újjátöltötték fel. Taub János erdélyi és bukaresti rendezőként már ismert volt, most a Tel Aviv-i egyetemen tanít rendezőket.

Taub János a Páskándi szövegét megkurtította, minek révén a hosszú dialógusok tömörebbek lettek. „Ezért is lehetett Bubik István Dávid Ferenc a helytállás hús és ver szobra... Udvaros Dorottya cselédlánya a primitív iszonyatot hozta a színpadra” — írta kritikájában a Vasárnapi Hírekben Bátki Mihály. A díszlet Vayer Tamás, a jelmeztervezés Bakó Ilona munkája volt.

Hódmezővásárhely

A hódmezővásárhelyi televízió a felújított unitárius templomról külső és belső felvételeket készített. A filmezés közben dr. Erdős Mihály gondnokot kérték meg arra, hogy a felújítás történetét röviden mondja el. A televíziós felvételt követően a helyi televízió okt. 6-án, az esti adásban bemutatta a templomot, s közvetítette a gondnok beszámolóját.

Az adást nagy tetszéssel fogadták a város nézői, s felekezeti különbség nélkül elismeréssel adóztak a templommentes munkálatait. A felújítással Hódmezővásárhely nevezetesebb épületállománya gazdagodott, s a városkép szempontjából is jelentős, hangoztatják a város illetékesei.

Szentiványi Mihály: „Gyaloglat Erdélyben”

Szeptemberben jelent meg az Európa Könyvkiadó gondozásában az unitárius Szentiványi Mihály: „Gyaloglat Erdélyben” c. útleírása. A könyvet Hübner Ildikó rendezte sajtó alá, s ugyanő az előszó és a jegyzetek írója.

Az előszóból megtudjuk, hogy a napjainkig elvesztettnek hitt kézirat a Magyar Tudományos Akadémia kéziratgyűjtéséből került elő, és a Káron Tamás szerkesztette Pro memoria Történelmi és Művelődéstörténeti Zsebkönyvtár sorozataként látott napvilágot.

A munka szerzője nem ismeretlen sem a lap olvasói, sem az irodalomtörténészek előtt. Horváth János: „A magyar irodalmi népiesség Kisfaludtól Petőfiig” (1927) c. könyvében Erdély Petőfi-jének nevezett és Sütő Nagy László, az „Unitárius élet munkái” c. kiadványban „egyversű” költőnek mondott Szentiványi elsősorban mint ellenzéki politikus válik ismertté. Irodalmi képességei kibontakozása elé a kedvezőtlen viszonyok s élete rövidsége gőrdít akadályt. Szabó Anna 1930-ban kiadta verseit. A most megjelent útleírásán túl szülőfalujában, Nyárádgálfalván az 1940-es évek második felében épült, s a róla elnevezett kultúrház őrzi emlékeztétét.

Szentiványi irodalmi tevékenysége a Gálfi Sándor, a „magyar nyelven való önművelés” céljára alapított (1829) unitárius kollégiumi önképzőkörben indul útjára, amelynek lapjában, a Reményben Szentiványi 16 munkával jelentkezik. Előbb mesékkel, később versekkel és színdarabokkal. Szentiványi Mihály jogot tanul, majd a tanár pályát választja. Gálos Rezső az Erdélyi Múzeumban (1915) „A Remény történetéhez” írt tanulmányában közli, hogy Szentiványi Toldy Ferenchez 1893. dec. 3-án küldött levelében is megemlíti, hogy „az egész literatúránknak élendő professori pályát tűztem volt előmbé” — de a tanári pályán való működését megakadályozza külföldi továbbtanulásának bizonytalansága.

Szentiványi 1834-ben ügyvédi oklevelet szerez, s az az évben megnyíló kolozsvári országgyűlésen — Kossuth mintájára — kéziratos országgyűlési tudósításokat szerkeszt. Egyik vezére a február 11-i diáktüntetésnek, s kapcsolatot tart a pozsonyi országgyűlési ifjúsággal és az Országgyűlési Társalkodási Egylettel.

Erdélyi körútjára az országgyűlés berekesztése után indul. Gyalog bejárja a Maros mentét, Gyergyót, Csíkot, Háromszéket és a Barcaságot. Feljegyzéseinek egy része megjelenik a Nemzeti Társalkodóban. Pontos adatokat közöl a helységekről és a népességről. Feltárja a közigazgatási és kulturális szükségleteket. Felpanaszolja a rossz utakat. Elő kívánja mozdítani a Maros és az Olt hajózhatóságát. Foglalkozik a népnevelés, a posta, az erdőgazdaság és a fürdők problémáival. Etnográfiai megfigyeléseket közöl a székek építkezéséről, lakásukról, öl-

tözködésükről, tájszólásukról. Tárgyilagos útleírása sok plasztikus hasonlatot tartalmaz.

Szentiványi irodalmi munkássága azonban nem ér véget a majd másfél századig lappangó, s most kiadásra került útleírással. Leányosi Kálmán, Drandt, Vidor, Vándor és ZX álnéven több munkája jelent meg Brassai Vasárnapi Újságjában és az Erdélyi Híradóban. Itt megjelenő cikkei közigazgatási, követválasztási kérdéseket, a jobbágyszerkezt, a szász mozgalmakat és az uniót tárgyalják. Ormos Zsigmondhoz, a Temes megyei alispánhoz írt levele szerint tervezi országgyűlési tudósításainak kiadását is.

Horváth János tud egy Szentiványi-féle nagyobb lélegzetű társadalmi regénytervezetről, melyet Jakab Eleknek a Figyelőben (1878. IV. k. 110. old.) megjelenő „Szentiványi Mihály életirata” c. tanulmánya szerint a Figyelőben megjelenő kedvező bírálat hatására írt. Ennek több részletét kidolgozza, de — sajnos — nyoma vesz. Az Antal-Faragó-Szabó íróhármas „Kriszta János”-t tárgyaló munkája (1965) foglalkozik Szentiványi költészetével. Verseit Faragó József az Erdélyi Múzeumban írt (1946) „Szentiványi Mihály ismeretlen verse” c. munkájában Kölcsey és Bajza modorában írt lágú szavú és lágú érzelmű, csalogó szerelmes és lelkes hazaszeretettel tolmácsoló költőmunkának mondja. Legtöbb közte az akkori irodalmi divat diktálta, a szolga, a zsellér, a napszámos életét elmondó vers. Horváth János szerint Szentiványi az első, aki írásaiban érvényesíti a demokrácia álláspontját.

Gálos Rezső az Erdélyi Múzeumban (1915) Szentiványiról a kor mozgalmainak egyik számottevő és lelkes napszámosaként emlékezik meg, aki azonban Erdély irodalmának méltatlanul mellőzött alakja. Úrmössy Lajos „Erdély irányadó lapja”-ban (1907) azt írja felőle, hogy vasszorgalmú megyetiszt, szigorú bíró, a nemzeti élet és az irodalom hű és erős bajnoka. Szabó Anna a haladás emberének mondja, aki komoly érdeklődéssel és személyes szimpátiával igyekszik megismerni a nép életét. Ortutay Gyula „A halhatatlan népköltészet” c. munkában (1966) Szentiványit az erdélyi népies költészet legtehetségesebbikeiként értékeli.

Most Szentiványinak egy újabb munkája került a nagyközönség kezébe.

Kelemen Miklós

A VÖRÖSKERESZT

XXV. nemzetközi konferenciáját okt. végén tartották Genfben. A magyar szervező elnöke, Hanlos János előzetes sajtótájékoztatót tartott, melyen elfoglaltságaink miatt lapunk képviselője nem tudott részt venni. A Nemzetközi Vöröskereszt az idén az afrikai éhezőknek 55 millió svájci frank értékű élelmiszert juttatott. Egyetértünk a nemzetközi konferencia felmondásával: „Együtt az emberiségért”.

Kedves

külföldön élő olvasóink!

Hónapokkal ezelőtt sok olvasónkat levélben is felkerestük, arra kérve, hogy az UNITÁRIUS ÉLET című lapunkat támogassa adományaival. A nyomdai, de főként a postai költségek jelentős megdrágulása miatt nehéz helyzetbe kerültünk.

Köszöntük, hogy 1986. évi decemberi számunk megjelenése után, 1987-ben csak azoknak tudjuk lapunkat tovább küldeni, akik adományaikkal támogattak a jelen évben. Az adományt magyarországi rokon, ismerős forintban is befizetheti külföldön élő megbízásából. Ha valaki esekket akar küldeni levélben, azt is köszönettel vesszük.

Nagy sajnálattal bússzunk kedves éveken át külföldi olvasóink egy csoportjától, akiknek már 1987-ben nem tudjuk az Unitárius Életet küldeni. Isten áldja meg életüket. Jön a karácsony és az új év, az ajándékozás időszaka. Kivételiesen még azok számára is tudjuk küldeni lapunkat, akik adományukat csak karácsony után vagy az új esztendő elején postázzák 1987. január 31-ig.

SZERKESZTŐSÉG

Kínai egyházi küldöttség

K. H. Ting anglikán püspök vezetésével szept. 27–okt. 6. napjain négytagú kínai protestáns küldöttség látogatott hazánkba. A vendégeket az Ökumenikus Tanács fogadta. Budapesti és vidéki látogatásuk rendjén a hazai protestáns egyházak gyülekezeteivel és szeretet-intézményeivel ismerkedtek meg.

Bücsúztatásukra dr. Tóth Károly püspök, az Ökumenikus Tanács ügyvezető elnöke okt. 6-án fogadást adott, melyre Bartók Béla főgondnokunkat és dr. Ferencz József püspökünket is meghívta.

A fogadáson püspökünk és főgondnokunk hosszas beszélgetést folytattak G. Y. Wang kantoni egyházi vezetővel, a küldöttség lutheránus tagjával, aki a kínai protestáns ifjúsági mozgalom egyik vezetője. A küldöttség több tagja a kínai anglikán egyház tagja. Egy ilyen találkozás is szolgálja a megújulás útján járó milliárdos nagy ország figyelmet hazánk és egyházaink reformtörekvései iránt.

A budapesti Ifjúsági Bibliakör

1987 januárjától kezdve összejegyzéseit a Nagy Ignác u. 1. e. tanásteremben minden hó első és harmadik hétfőjén tartja. Du. 18 órai kezdettel az alábbi időpontokban: jan. 5. és 19., febr. 2. és 16., márc. 2. és 16., ápr. 6. és 20., máj. 4. és 18., jún. 1. és 15. Minden unitárius fiatal és az érdeklődőket szeretettel várja az Ifjúsági Bibliakör.

Szerkeszti Orbókné Szent-Iványi Ilona

Kedves Gyermekek!

az alábbiakban, az ismert játékokhoz hasonlóan, kérdéseket teszünk fel, és azokra mindjárt három választ adunk. A három válasz közül, melyeket egy, kettő, hárommal jelöltünk, csak az egyik helyes. Aki tanúságot akar tenni felkészültségéről, küldje be az A, B, C stb. kérdések után írva a helyes válaszok számát. Az 1987. január 10-ig beérkező válaszokat elbíráljuk, és a helyest választ adók között könyvjutalmat sorsolunk ki.

Kérdések és válaszok:

- A) Ki volt az unitárius vallás megalapítója?
1. Jézus
2. Dávid Ferenc
3. Luther Márton
- B) A Tízparancsolat kihirdetése előtt Mózes melyik hegyről jött vissza?
1. Albai-hegyről
2. Sinai-hegyről
3. Nem is volt hegyen.
- C) Hol találjuk a Bibliában az Apostolok cselekedeteiről írt könyvet?
1. Az Ószövetségben, Ruth könyve után
2. Az Újszövetségben, az Evangéliumok után
3. Az Újszövetség utolsó könyve
- D) Mire emlékezünk nagypénteken?
1. Jézus keresztre feszítése utáni eszmei győzelmére

2. Az egyház megalakulására
3. Jézus halálára
- E) Melyek Isten által adott lelki tulajdonságaink?
1. Hit, értelem, szabad akarat, lelkiismeret, szeretet
2. Hit, értelem, lelkiismeret, tudás, megfontoltság
3. Hit, értelem, lelkiismeret, szeretet, tudás
- F) Kik írták az Újszövetséget?
1. A rómaiak, latin nyelven
2. Az evangélisták és az apostolok, görög nyelven
3. A zsidó próféták, héberül
- G) Hány könyvből áll a Biblia?
1. 39 könyvből
2. 47 könyvből
3. 66 könyvből
- H) Mi a vallás?
1. Egy kellemes érzés a születéstől a halálig
2. Isten és felebarátaink iránti szeretet
3. Az egyházak szövetsége
- I) Ki volt Pál apostol?
1. Véletlenül találkozott Jézussal, és erről könyveket írt
2. Vértanú, eredeti nevén István
3. Római polgár, eredeti neve Saul, eleinte üldözte Jézust, majd követőjévé lett
- J) Ki árulta el Jézust, és ki tagadta meg háromszor?
1. Judás, Péter
2. Péter, János
3. Judás, Mária, Magdaléna

Összeállította:
Vera

VASÁRNAPI ISKOLÁT

s ennek keretében vallásoktatást tartunk a 7—14 évesek részére a Nagy Ignác u. I. emeleti tanásteremben délelőtt 11 órai kezdettel, tehát a rendes istentisztelettel azonos időpontban, 1987-ben az alábbi időpontokban: január 11. és 25., február 8. és 22., március 8. és 22., április 12. és 26., május 10. és 24.

Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész-nő gyermekgondozási segélyen van, társadalmi munkások tartják fenti időpontban a gyermekek vallásos nevelését biztosító órákat. Kérjük a szülőket, nagyszülőket, hogy küldjék, vagy hozzák magukkal említett korú gyermekeiket, unokáikat.

ASSISI

II. János Pál e neves olasz középkori városkában okt. 21-ére imnapot hirdetett meg, melyen — a napi sajtó értesülése szerint — 32 keresztény és 30 nem keresztény vallási szervezet képviselői gyűltek össze. Utóbbiak között volt az IARF tággyházát alkotó japán Risho-Kosei-kai képviselője is. Az IARF márciusi tanácsülésén javasolta a tággyházaknak, hogy csatlakozzanak ehhez az alkalomhoz, kérve, hogy a lelkészek prédikáljanak a világ békéjéről, és imádkozzanak érte.

Az Assisibe érkező pápát G. Andreotti olasz külügyminiszter fogadta, aki átadta Cossiga elnök üzenetét. A pápát elkísérte A. Casaroli bíboros, vatikáni államtitkár is. Az orosz ortodox egyházat Filaret pátriárka képviselte.

PAUL TILlich

(Schweizerisches Reformiertes Volksblatt, 1986. szept. 17. Peter Niederstein „Találkozás Paul Tillich-hel” c. írásából):

1958 tavaszán néhány tübingeni teológiai hallgató Hamburgba utazott, hogy az ismert nevű Paul Tillich professzor előadásain részt vegyen, melyeket az „Az élet és szellem” címen tartott. Bár korábban is folytattak oly neves tanároknál tanulmányokat, mint Karl Barth, Rudolf Bultmann, Friedrich Gogarten, amit ezúttal hallhattak, az egész újszerű és idáig részükre merőben ismeretlen volt. Akkor még csak sejtették, hogy számukra ez az ember a „világ kapuja” lesz, melyen áthaladva, a későbbiekben mint lelkészek fognak tevékenykedni. Még mélyült ezen sejtés azután, hogy meghallgatták az „Eszkatológiai jelképek” címen tartott előadásait.

A Hansa Goethe-díj átvétele alkalmával Tillich professzor válaszbeszédének címe „Humanitás és vallás” volt. Ezen beszédét — ami előadásnak is beillett, a következőképpen fejezte be: „Korunkról azt tartják, kegyetlen kor ez. Sok kortársunk bizonyára nem látott még

kegyelmet. Kegyelem nélkül azonban maga az idő sem lehetséges. A kegyelemtől nyer a történelem folyamán a humánus egyre újabb alakot.

Egy alkalommal a Faust második részének előadásáról értekezett a professzor s azt fejtette ki, hogy egy költő művében is megnyilatkozhat Isten, egy jó színmű egyben istentisztelet is lehet. A hallgatók csodálkoztak e kijelentésen, hisz azt tanulták, hogy az isteni kinyilatkoztatások kizárólagos helye a Szentírás. Később aztán tapasztalták, mennyire igazat mondott.

Tillich — ki vendégelőadó volt Hamburgban — a szeminárium végén elbúcsúzott hallgatóitól, kik úgy érezték most, hogy általa ajtót tártak fel előttük az Isten teremtette világra.

S ha manapság veszik kézbe írásait, ismét varázsa alá kerülnek.

Életének három fő állomását különböztethetjük meg. 1886-ban született. Határköként említendő, hogy Tillich Európa és Amerika között élt, s így mindkettő saját nagy gondolkodóját tiszteli benne. Végül: fakultások határain is élt, lévén, hogy tudása egyetemes és korszerű volt. Ily hatarterületeken élve és működve oly tavlatok tárul-

tak fel előtte, melyek páratlan voltakban alapjában a protestantizmushoz vezettek. Befejezésül álljon Tillich egy szép gondolatmenete:

„Az ember Istenhez való viszonya csupán birtoktalanság, vakság, tudatlanság és értetlenség. Ha a valóság ezt elfelejti, attól függetlenül, hogy eksztatikus, buzgó vagy ésszerű, bizony Isten helyébe saját maga által faragott képet helyez. Vallási életünket mi sem jellemzi jobban, mint az önmagunk alkotta istenkép. Gondolok itt azon teológusra, ki nem vár Istenre, hiszen — véli — ott található tanintézetében. Gondolok továbbá azon lelkészre, ki szintén nem vár Istenre, mert úgy véli, ott van az az egyház intézményében. Meggyőződése, hogy a kereszténység ellen táplált ellenérzések zöme onnan ered, hogy a keresztények — nyíltan vagy leplezetten — Isten birtoklására formálnak igényt, miáltal elveszítik a várakozás azon hevületét, mely olyannyira jellemezte a prófétákat és az apostolokat.”

(Tillich jelentős hatást gyakorolt az amerikai unitáriusokra és az NSZK-beli szabadelvű protestánsokra. — Szerk.)

Fordította: Latin György

Kozma János és Latin György fiait szeretettel köszöntjük, akiket eddigi érdemes egyházi munkásságuk elismeréséül főtanácsunk tb. örökös egyházi tanácsosnak választott meg.

A **Theológiai Szemle** idel 4. számában két tanulmány is felkeltette figyelmünket. Az erdélyi Tökés László református lelkész „Kálvin és a kálvinizmus Romániában, illetve Erdélyben” címen igen részletes, mintegy egy ív terjedelmű tanulmányban foglalkozott az erdélyi reformátusság múltjával és jelenével. Több helyen szólt a református-unitárius kapcsolatokról is, melyekre — reméljük —, hogy a Keresztény Magvetőben olvashatunk majd észrevételeket. A másik tanulmány dr. Ottlik Ernő ny. evangélikus püspök munkája egy igen fontos témáról: „Munkaerő és keresztény hivatástudat”. Felmérését lelkészeinknek és az érdeklődő olvasóknak is figyelmébe ajánljuk.

Dr. Szakács József adventista lelkész választotta meg a Szabadegyházak Tanácsa okt. 27—28. napján tartott konferenciáján, ismételten, a szervezet elnökévé. Szeretettel gratulálunk.

Az **Ország-Világ** c. hetilap október 15-i számában nagy riport jelent meg a Bős—Nagymaros építkezés körvonalairól. A dunakiliti duzzasztómű építése kapcsán riportot közöltek Mikló Istvánnal, az OVIBER vezető főmérnökéről.

A **Képes Hét** idel 29. száma hírt ad az 1931-ben a kolozsvári Unitárius Kollégiumban érettségizett Bözödi György ismert író-ról. Úgy értesültünk, hogy ma több hazai kiadó foglalkozik korábbi munkáinak új megjelentetésével. Bözödi György részt vett a pesti lörinci templom renoválás utáni felavatásán.

Rabindranath Tagore emlékét idézte Vámos Imre tollából a Magyar Nemzet egyik régebbi száma, „Szélszóra” rovatában. 1986-ban, május 7-én volt Tagore születésének 125. és augusztus 8-án 45. éve halála évfordulójának. A megemlékezés szól arról is, hogy az elmúlt években az NDK-ban németül és az angol könyvpiacra is újra megjelentek Tagore művei, köztük az „Áldozati ének” című verseskötete, melyért 1913-ban Nobel-díjjal tüntették ki.

A **piarista rend generálisát**, José Maria Ballellt fogadta Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, aki Pannonhalmára is ellátogatott.

Az **esztergomi római katolikus főegyház-megye** az elhalálozott dr. Lékal László ideiglenes utódául dr. Fábián János kanonok, budapesti Mátyás templomi plébánost választotta meg. Feladatukra az esztergomi főegyházmegye ügyeinek a vezetése.

Kerekes Gáspárné Gáesér Ilona balatonalmádi lakos hívünk gyógyulásáért szeretettel együtt imádkozunk.

Egyik, magát megnevezni nem akaró hívünk, családi ünnepük alkalmából 3000 forintot adományozott az Unitárius Élet javára.

Lapunk más helyén szoltunk arról, hogy az amerikai unitáriusok havi szemléjében megjelent Pestlőrincen helyreállított templomunk képe és püspökünk felhívása külföldi hűveinkhez. Allg két héttel e híradás megjelenése után, a Nevada állam Reno városának kis unitárius gyülekezetében működő unitárius testvérünk, S. Sarbin 50 dolláros csekke érkezett meg mindnyájunk örömére. A kiáltó szó kezd meghallgatásra találni.

A magyarországi egészségügyi intézmények hírnevét dicséri az az unitárius híradás is, hogy Fred Ryde nyugalmazott angol unitárius lelkészünk mozgássérült unokáját a Kútvolgyi úti villágszerte ismert intézetben kezelik. A nagyapa kisunokája meglátogatását egybekapcsolta főtanácsunkon való részvételével, ahol a Nagy-Britannia-i unitáriusok és vezetőjük, az IARF elnöki tisztét betöltő dr. Roy Smith üdvözlését is tolmácsolta.

Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkész szeptember 26-án a Csongrád megyei tanács általános elnökhelyettese előtt más vallású, ugyancsak újonnan szolgálatba állott lelké-

szekkel együtt, állami esküt tett. A Csongrád Megyei Tanács V. B. általános elnökhelyettese erre az ünnepi alkalomra egyházunkat is meghívta. Képviselőtünkben ez alkalommal Huszti János püspökhelyettes, lelkész vett részt.

A budapesti egyházközség Nagy Ignác utcai templomában az október 26-i istentiszteleten köszöntöttük Lőrinczi Mihályt és hitvesét, Buzogány Jullannát 50 éves házassági évfordulójuk alkalmából. Az egyház nevében őket felköszöntő, az istentiszteleti szolgálatot végző Huszti János lelkész az arany esküvői köszöntés mellett megemlékezett arról, hogy Lőrinczi Mihály ebben az esztendőben kapta meg gyémántdiplomáját, amelyet a III. ker. tanács elnöke a Zichy kastélyban adott át. Köszöntötte a lelkész abból az alkalomból is, hogy Lőrinczi Mihály néhány nap múlva tölti be 80. évét. Lőrinczi Mihály a homoródszentpáli unitárius gyülekezetnek volt több mint három évtizeden keresztül kántora.

Nyugalomba vonulása és Budapestre költözése óta számos alkalommal kíségett Budapestre, mindhárom templomunkban. Lelkész imájában Isten áldását kérte a Lőrinczi házaspár és családjuk, gyermekeik és unokáik életére.

Meghitt, családi légkörben ünnepelte Ekart Gábor nyugalmazott gyógyszerész és hitvese, házasságuk 50 éves évfordulóját vécsl otthonukban aug. 17-én, vasárnap, leányuk, vejük, unokáik és felesége jelenlétével. Isten áldását kérte további életükre.

Szeretettel gratulálunk, és kívánunk Istentől áldást családjukra.

A **Mérleg** című. Bécsben magyar nyelven megjelenő katolikus szemle 1986. évi harmadik számában Konrad Hilpert tollából közli a „Felelősség a természetért” c. tanulmányt. Alcíme: Az ökológiai etika megközelítési módjai a mai teológiában. A szemle-rovat több könyvet ismertet, melyek szintén az ökológiai válsággal és földünk és az ember jövőjével foglalkoznak.

Dr. Kozma Tamás kandidátus, az Oktatáskutató Intézet tudományos tanácsadója, „Az iskola mint szervezet — pedagógiai szociológiai szervezatkutatások az iskoláról és az iskolarendszerről” című nagydoktori dolgozatát védte meg a MTA bizottsága előtt okt. 21-én. Gratulálunk.

Szegeden hosszú évek munkájával újjá épült a szegedi Nemzeti Színház melynek ünnepélyes megnyitását a TV is közvetítette. Örvendünk annak, hogy e jelentős vidéki magyar kultúrközpont felújított otthonában folytathatja munkásságát. Reménykedünk abban, hogy a budapesti Nemzeti Színház felépítésére is belátható időn belül sor kerül.

Csiszér József budapesti presbiter, egyházi tanácsos és felesége, Kónya Marianna házassági évfordulójukra emlékezve, ezer forintot ajándékoztak az Unitárius Élet támogatására.

Egyik magát megnevezni nem akaró „őreg budapesti presbiterünk”, aki korára nézve a gyülekezet legidősebb tagja, Isten iránti háláadással 500 forintot adományozott egyházi lapunknak.

Házasságkötésről mindig örömmel számolunk be. **Dr. Török Attila**, aki az esküvőt megelőző időben tért vissza ösei unitárius hitére, házasságot kötött dr. Radó Eszterrel szept. 26-án Nagy Ignác utcai templomunkban. A templomot megtöltő rokonok, barátok közül sokan elismeréssel nyilatkoztak egyházunk toleráns magatartásáról, hogy az esketést végző püspök a feleséggel a római katolikus egyház szertartásának megfelelő esküszöveget mondatta el. A fiatal párnak sok boldogságot kívánunk.

Keeskeméti I. György, az Izraelita Új Élet évtizedeken át volt szerkesztőjének 80. születésnapja alkalmából, tiszteletére fogadást adtak okt. 2-án a MIOK székházában.

Az ünnepségen az Unitárius Élet-et dr. Ferencz József és Huszti János képviselték.

Szervét Mihály 475 éve, 1511-ben született spanyol földön. Egyházi Képviselő Tanácsunk néhány évvel ezelőtt már javasolta a Fővárosi Tanácsnak, hogy egy névtelen utcát nevezzen el az 1553-ban máglyahalált szenvedett neves reformátor és természettudós emlékére. Javaslatainkat most Szervét születésének évfordulójának alkalmából megismé-

teltük, és örvendünk, hogy az Orvostörténeti Múzeum vezetősége ismételten támogatott.

Hlt és gondolat címen a 475 évvel ezelőtt született Szervét Mihályról emlékezett meg a Magyar Nemzet szeptember 29-i számában Ágoston Vilmos. A szerző megemlékezését Sütő András Csillag a máglyán c. nagysikerű, Budapestben is bemutatott drámájának gondolatmenetére építette fel.

Pásztorné Filep Ágnes volt segítségünkre abban, hogy sikerült könyvtárunk részére beszerezni Gerézdi Rabán „Erasmus és az erdélyi unitáriusok” c. 1947-ben megjelent tanulmányát. Köszönjük.

Tompá László, az ismert erdélyi művész, az Egyetemi Színpadon okt. 19-én ötszázad-szor mondta el (Sütő András) Anyám könnyű álmot ígér című műsorát. A bevezető Pomogács Béla professzor tartotta.

Az **IARF titkársága** köszönetet mond egyházunknak azért a segítségért, amit I. Schmalenbach titkárnőnek nyújtottunk az 1990. évi budapesti kongresszus tájékoztató jellegű felderítő munkájához. Sikerült végül is olyan előadótermet találni, ahol a közelben bizottsági ülések tartására alkalmas termek is rendelkezésre állnak.

Dr. Varga Béla, 1922—1938 közt teológiai professzor, 1938—1940-ben unitárius püspök, majd a kolozsvári tudományegyetemen a pedagógia tanszék nyilvános rendes tanára, amint azt az egyik napilapunk eseménynaptára is hírül adta, 1886 októberében, tehát száz évvel ezelőtt született. Emlékét hálával és kegyelettel őrizzük.

Szegeden az egyházközség évtizedek óta egyházi tisztséget betöltő **Sigmond Berta**afia elhalálozott. Temetése Kelemen Miklós szolgálatával 1986. október elsején volt a szegedi református temetőben.

Szegeden a Megvel és Városi Tanács és a Hazafias Népfront Városi Bizottsága a város lelkészeinek szeptember 29-én bemutatta a felújított színházat és az új krematóriumot. Egyházunkat Kelemen Miklós lelkész képviselte.

Horváth Györgyöt, a dunamelléki református egyházkerület előadó tanácsosát mi is szeretettel köszöntjük 70. születésnapja alkalmából.

Dr. Palló Imre, az Operaház örökös tagja, volt igazgatója, Erdély szülőtte, most töltötte volna be 95. életévét, melyről tisztelői megemlékeztek. Mi is szeretettel emlékezünk rá, aki bár nem volt egyházunk tagja, a harmincas-negyvenes években sokszor szerepelt egyházunk rendezvényein is.

Féja Géza író, a népi írók csoportja tagjának régi tanulmányai fia, Féja Endre gondozásában jelentek meg „Arcképek a régi irodalmunkból” címen. E kötet 69—78. lapjain olvasható a szerző évtizedekkel ezelőtt **Dávid Ferencről** írt, ma is értékes tanulmánya.

Molnár András és felesége, Genfben élő híveink másodszülött kisleányukat, **Ágnest** is Budapestben, az unitárius templomban kereszteltették meg okt. 19-én. A szolgálatot Huszti János püspökhelyettes, lelkész végezte. A család ez alkalommal 100 svájci frankot (beváltva: 2759,80 Ft) adományoztak az Unitárius Élet javára.

Dr. Szabó József ny. evangélikus püspök 84 éves korában, okt. 17-én elhunyt. Életére és irántunk tanúsított barátságára szeretettel emlékezünk.

Grösz József volt kalocsai érsekre, aki 25 esztendővel ezelőtt halt el, emlékezik a **Katolikus Szó**. 1939-ben már szombathelyi megyés püspökké nevezte ki XI. Pius pápa, az erdélyi származású Mikes János nyugalmába vonult püspök utódjául. 1943-tól a kalocsai főegyházmegye érsekévé nevezték ki. E tisztelet haláláig betöltötte, különböző megszakításokkal. 1945-ben váratlanul elhalt **Serédi Jusztinán** bíboros érsek. A megemlékezés írója felsorolja annak a hat személynek a nevét, akiket a magyar kormány esztergomi érseki kinevezésre javasolt a pápának: **Bánás László** debreceni plébános, később veszprémi püspök, **Márton Áron** gyulafehérvári megyéspüspök, **Kelemen Krizosztom** pannonhalmi főapát, **Czapik Gyula** egri érsek, **Grösz József** kalocsai érsek, **János József** jezsuita. XII. Pius pápa 1946 auguszt-

Külföldi hírek

tusában Mindszenty József veszprémi megyéspüspököt nevezte ki esztergomi érseknek. 1950-ben Grósz József írta alá a magyar püspöki kar elnökeként az egyház és a kormány között létrejött első megegyezést.

A „Svenska Kyrkan” című svéd lap szerint a svéd államegyház (lutheránus) lelkészai túlterheltek, különösen Malmö városában és környékén. A város munkügyi hivatala átirta Lundba a Dom-káptalannak, javasolva, hogy állítsanak több lelkészt szolgálatba. (KNA)

Dr. Berki Feriz, a magyar orthodox egyház esperes adminisztrátora 796 lapos testes kötetet jelentetett meg „Az el nem ázott talantum” címen tanulmányból, beszédeiből és egyéb írásból. A kötet részletes ismertetésére helyszűke miatt nem tudunk vállalkozni, de az érdeklődőknek figyelmébe ajánljuk.

Fáy András, a magyar reformkorszak kiemelkedő személyisége, író, ahogyan kortársai nevezték, „a haza mindenese” 200 évvel ezelőtt született. A Békéscsaba ház c. regényére még sokan emlékeznek. Meséi és aforizmái ma is kedveltek.

„Erdély Széchenyijé”-nek nevezték a kortársak és az utódok gróf Mikó Imrét (1805–1876), aki jelentős erdélyi műveket támogatott a megjelentetésben. Alapítója volt az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesületnek, 1855-ben támogatta a Kolozsvári Közlöny megjelenését. Legnagyobb és legjelentősebb munkája az 1859-ben általa alapított Erdélyi Múzeum és az Erdélyi Múzeum Egyesület volt. A Múzeum számára rendelkezésre bocsátotta kolozsvári villáját. A múzeum első őre Brassai Sámuel volt. Budapesten az első kerületben, a Vörösmarty téren őrizte nevét a Mikó utca. A 16-os számú házban áll az emléktábla, melyet a Magyar Történelmi Társulat és a Főváros Tanácsa állíttatott 1967-ben.

Bellon Gellért püspök, aki ma is János-háza község plébánosa, betöltötte 75. életévét. Egyháza az Új Ember útján köszöntötte a neves évforduló alkalmából.

Somogyi József Kossuth-díjas szobrászművészről, a Református Zsinat elnökéről, 70. születésnapja alkalmából a Magyar Hírek aug. 4-i számában „... a hitet megtartottam” címmel portrévázlatot közöltek.

A Művelődésügyi Minisztérium lapja, a Könyvtáros, sorozatot indított, melynek rendjén a jelentősebb magyar egyházi könyvtárakat fogja bemutatni. A bevezető cikkben Kókay György, az MTA munkatársa adott áttekintést a magyarországi egyházi könyvtárak mai helyzetéről, és írásában nem hallgatta el a meglevő gondokat sem.

A Kálvin-kutatók Debrecenben nemzetközi kongresszust tartottak augusztusban. Az ünnepi megnyitón dr. Tóth Károly püspök szólt a megjelent bel- és külföldi vendégekhez, hangsúlyozva, hogy „Juttassuk érvényre örökségünket”. A kongresszussal kapcsolatosan megnyitott kiállítást Szabó Magda főgondnok, az ismert író nyitotta meg „emeljük szemünket a megoldandó feladatokra” gondolat jegyében.

Az erdélyi unitárius egyház szept. 1–12. napjain Kolozsvárt lelkésztovábbképző tanfolyamot tartott. Rendszeres teológiából és egyháztörténelemből 6-6 előadást dr. Erdő János professzor tartott.

Rezi Elek szept. 1-jétől asszisztensként fogja előadni a teológiai intézetben a rendszeres teológiai szakcsoporthoz tartozó unitárius hallgatóknak.

Dr. Erdő János ny. professzor az illetékesek hozzájárulásával az 1986/87. tanévben is előadásokat fog tartani vallástörténetből és unitárius egyháztörténelemből.

A Nyiredy család számos értékes egyházi könyvet és az Unitárius Ertesítő és Élet lap-számaiból gazdag ajándékot adott, a folyóiratokat Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkésznek ajánlottuk fel.

Hódmezővásárhelyen nov. 12-én a püspök és dr. Nyiredy Szabolcs főgondnok helyettes, megbeszélést folytattak Kiss Mihály lelkésszel, dr. Erdős Mihály gondnokkal, a Bencédi családdal, és a presbiterekkel, a volt hántó i. kert körül kialakult vita rendezése érdekében. A megbeszélés eredményeként megállapították az egyházi köz-ség jövőjét.

Dr. László Tihamér, kolozsvári kollégium munk egykori diákja, később tanára, majd a kolozsvári Tudományegyetem professzora májusban elhalt, és a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra. Elhunytáról elkésve értesültünk.

Egyházi műemlékek felújítására kerül sor a Szovjetunióban. Erről több szovjet lap és kulturális szemle számolt be, megemlítve azt, hogy már egy évtizede törvény jelent meg a történelmi és kulturális emlékek védelméről. 1985 óta külön bizottság foglalkozik az egyházi tulajdon képező műkincsek megóvásával és azok felügyeletével. (KNA)

Keneth Twinn ny. angol unitárius lelkész püspökhöz írt nyári levelében megemlékezik arról, hogy első angol–magyar szó-tárát (Bíró–Willer–Fest) „1937. október 26-án Liverpoolba küldötte Ferencz József”. Ez a könyv mindig hű szolgál – írta Twinn lelkész, aki megemlíti, hogy ebben az évben ünnepelte feleségével aranylakodalmukat. Levelében így folytatta: Telt az engem az-azonföül, hogy amennyi év óta (48) emlékszel még az én füzesgyarmati meglátogatásomra, ahol prédikáltam is. Ő az egyetlen angol unitárius lelkész, aki megtanult magyarul.

Keeskenyén a közép-európai kisebbségi református egyházak tanácskoztak. A romániai magyar református egyházat Csutak Csaba, az erdélyi kerület püspökhelyettese képviselte.

Török Tamás „A vértanú” című nagy sikert aratott regényét ismertette az Inquirer szept. 29-i számában Anghi Gyöngyi.

Az angolai unitáriusok INQUIRER című lapjának szerkesztésében változás történt. Frank Walker szerkesztő visszavonul, utódjának kijelölésére lapzártáig még nem került sor.

A frankfurti unitárius gyülekezet lapjának 1986. évi 5. számában Manuel Tögel unitárius lelkész A vallás titka címen érdekes értekezést jelentetett meg.

A kanadai unitáriusok lapjának új számából arról értesültünk, hogy Thunder Bay-ban tartott évi közgyűlésükön Elinor R. Knight asszonyt választották elnökükké, és az ünnepi istentiszteleten Charles Eddis mont-reali lelkész prédikált, aki korábban hazánkban is látogatást tett.

Dr. Eugene Pickett, az amerikai unitárius univerzalisták 1985-ben visszavonult elnöke, az idén átvette a CLF, a szórványban élő unitáriusok társaságának vezetését, és egyben ő tölti be a néhány ezer, szórványokban élő tag körében terjesztett közlönyük szerkesztői tisztét.

HEKS címen jelenik meg a svájci protestáns segélyszervezet híradója. Az 1986. szept.–okt. ünnepi számában, melyben a jelenleg 40 éves folyamatos megjelenéséről történt megemlékezés, magyar vonatkozású cikk jelent meg: dr. Tóth Károly budapesti református püspöknek a Heks 1986. évi kongresszusán A Kelet és Nyugat közötti partneri kapcsolat az egyház szemüvegén keresztül címen tartott prédikációját közölték.

Luella C. Wallace asszony, a floridai Sarasota unitárius gyülekezet tagja, férjével együtt látogatást tett püspökünkénél, R. Kellaway lelkész javaslatára. Megajándékoztuk őket az angol nyelvű Varga Béla kötetével.

Az amerikai magyar református szabad egyház (34 gyülekezete van) dr. Harsányi András ny. református magyar lelkész választotta püspökévé. Dr. Harsányi András az ismert egykori író, Harsányi Zsolt fia.

Az egyházi újságírók nemzetközi szervezete (központja Basel) tájékoztatást küldött az 1986. évi ülés eredményéről, melyen sajnálatosan kevés képviselő volt jelen. Az 1987. évi ülés helyét és időpontját még nem tűzték ki.

Dr. Szabó Árpád kolozsvári teológiai professzor és felesége vettek részt 1986 októberében a svájci Casa Locarnóban tartott ökumenikus találkozáson.

Püspöki vizitációt tartott szept.-ben dr. Kovács Lajos püspök Szabéd, Pipe, Rava, Bözöd és Bözödfalu anya- és Küküllőszárd leány-egyházközségeiben. Novemberben folytatni fogják a még hátramaradt egyházközségek meglátogatását.

Kolozsvárt főtanácsli ülést tartottak dec. 6–7. napjain az erdélyi unitáriusok. Az ünnepi istentisztelet keretében felszentelték Luellené Kirk amerikai francia lelkésznőt.

Az IARF főtitkára, Diether Gehrmann rövid látogatást tett Kolozsváron, melynek rendjén megbeszélte egy 1988-ban megrendezendő teológiai konferencia problémáit.

A Bund für freies Christentum, — a szabad keresztények szövetsége, mely tagja az IARF-nek, 1986. nov. 1–2. napjain Frankfurtban tartotta évi közgyűlését. A téma: A szabadság vallásos alapja volt. Jelen volt dr. A. Rössler, az IARF végrehajtó bizottságának tagja, aki többször töltötte már családjával együtt nyári szabadságát a Balaton mellett.

Az Unitarische Blätter, a német humanista unitáriusok havi szemléjének 1986. szept.–okt. összevont száma a közleményeket a vetés és aratás gondolatkörének szentelte. Az NSZK-ban az iskolákban kötelező a vallásoktatás. A jegyzetben sajnálattal állapítják meg, hogy a szövetségi köztársaságban mintegy hétszáz ezer mozlim gyermek él, ebből mintegy 650 000 török. Részükre a vallásoktatás még nincsen biztosítva, amit pótolni szükségesnek vél a jegyzet írója.

Bethlehem és Athén testvérvárosok. Máj. 13-án az athéni érseki katedrális előtt nagy-szabású ünnepség keretében nyilvánították testvérvárosukká Bethlehemet, Jézus szülő-városát és Athént, Pál apostol térítő munkájának egyik jeles színhelyét.

Nikolausz alexandriai pátriárka júl. 10-én 72 éves korában elhunyt. A főpásztor főként az afrikai görög diaszpóra és az afrikai őslakosság körében végzett értékes munkát. Elhalálozása Moszkvában történt, ahová évek óta járt szívbetege kezelése céljából.

Fokvárosban (Dél-Afrika) szept. 7-én ünnepélyesen beiktatták új érseki tisztébe a Nobel-díjas Desmond Tutu eddigi anglikán püspököt, az ismert békeapostolt, aki így lett most az ország anglikán egyházának feje.

Rigában, a Szovjetunió lettországi részében ünnepelték 75. születésnapján Harald Kalnins érseket, aki a második világháború vége óta a lett evangélikusok vezető lelkésze, s mintegy húsz éve pásztor a Szovjetunióban különböző városokban — ázsiai területen is — működő németajkú evangélikus gyülekezetnek.

Harry Haamer észt evangélikus lelkész 80 éves, és még ma is pásztor az egyik észt nyelvű evangélikus gyülekezetnek Fellinben (Viljandi).

Az Albániában fennálló vallásellenes propagandáról tudósít az Evangélikus Világszövetség Budapesti megjelenő német nyelvű közlönyében 7/8. számában.

II. János Pál pápa bécsi érsekpüspökké dr. Hermann Groert nevezte ki, aki eddig püspöki tisztet sem töltött be. Ő lett a világszerte ismert és tisztelt dr. König bíboros érsek utóda. A 67 éves új bécsi főpásztor korábban a roggendorfi gyülekezetben és gimnáziumban lelkénykedett, alsó-ausztriai szőlőtermő vidékén.

Kijevben 1946-ban, a 40 évvel ezelőtt tartott zsinaton tértek vissza az orthodox — görögkeleti — egyházba azok a görög katolikusok, akik a Breszt Litovszkban 1596-ban kényszer alatt kötöttek egyezséget Rómával. Ennek emlékére máj.-ban emlék-ünnepélyt tartottak.

Külföldön is születnek magyar unitárius gyermekek. Ifj. dr. Nyiredy Szabolcs, aki ösztöndíjasként Zürichben dolgozott, onnan adott hírt Bálint Szabolcs fia születéséről. A szülők örömeiben minden bizonnyal osztoznak a család itthon élő tagjai, köztük a nagypapa, dr. Nyiredy Szabolcs főgondnok-helyettes is.

Dr. Henry Babel genfi ny. szabadelvű lelkésznek érdekes új könyve jelent meg „Miért fogadta el Genf a reformációt?”

címen. A munka nem említi a reformációt megelőző mozgalmakat, csak inkább felsorolja a XVI. század derekán történt eseményeket. A genfi reformáció története minket a Servet—Kálvin vitára és előbbi tragikus végére emlékeztet.

Carolyn C. Howlett, az IARF volt elnöke, aki korábban az amerikai unitárius nők elnöke volt, meleg üdvözlést küldött a IALRW budapesti tanácsülésének tagjaihoz, sok sikert kívánva további munkájukhoz.

A **World Christian Encyclopedia** legújabb kiadása szerint a Föld lakosságát ma mintegy 4,8 milliárdra becsülik. Ezek között a vallási megoszlást a következőkben közlik. Különböző keresztények 1,6 milliárd; mozlímok 837 millió; hindu vallásokat követők 661 millió; buddhisták különböző csoportjai 300 millió; más vallások csoportjai 457 millió; vallást nem gyakorlók száma 825 millió, ateisták 213 millió.

Kasselban (NSZK) a német unitáriusok rendezésében nov. 7—9. napjain találkozót tartottak, melyen **Diether Gehrmann**, az IARF főtitkára tartott témairól előadást az IARF múltja és céljai címen.

Levélutunkba társadalmi munkást keresünk, aki hajlandó volna egy alkalommal, délelőtti vagy délutáni órákban három órát segítséget nyújtani Jelentkezést Szerkesztőségünkbe kérjük.

Raymond Hunthausen, az egyesült államokbeli Seattle római katolikus érseke szembe került a pápával. Érseki jogkörétől II. János Pál meg is fosztotta. Hunthausen érsek 65 esztendő. Az utóbbi években azzal hívta fel magára a figyelmet, és vonta magára a konzervatív egyházi körök haragját, hogy szembe helyezkedett a reaganai politikával, az ürfegyverkezési tervekkel, ugyanakkor liberális nézeteket hirdetett a szexuális kérdések egyházi megítélésében. A Hunthausen-ügy erősen megosztja az 52 millió amerikai katolikus egyházat. (Magyarország, 86/37.)

II. János Pál pápa, nagy elődje, **XI. Pius** alpinista törekvéseit követve, Rómából a Mont Blanc közelébe utazott szeptemberben, majd helikopteren felment a 3700 méter magasán fekvő Rambo jégmezőre, és végül a csúcsra, ahonnan a Mária szobor elől üzenetet küldött Európa népeinek és imádkozott a békéért.

Szabó Zoltán eddigi sinfalvi lelkészt nevezték ki a püspöki titkári teendők ellátására a kolozsvári egyházi központban. Új munkakörének ellátásához sok sikert kívánunk.

A **ehleagól Meadville/Lombard unitárius fakultás** az akadémián év végeztével tájékoztatni szokta támogatóit, az éppen elmúlt év legjelentősebb eredményeiről. Legutóbb közölték, hogy az idén évben a költségvetés egyensúlyban volt, és így jut arra is fedezet, hogy a jövő 86/87. akadémián évben többet fordíthassanak a ténylegesen dolgozó lelkészek továbbképzésére, tanfolyamok rendezésére. Ez az a feladat, amiben nekünk is tevékenykedni kell, nemcsak a liturgia reform vonalán, hanem az újabb tudományos eredmények ismertetésében és megvitatásában.

Az Európai Egyházak Konferenciája skóciai szeptemberi ülésén búcsúzott a több mint negyedszázados tevékenység után nyugalmába vonuló dr. G. G. Williams főtitkártól, akinek utódjául Jean Fischer svájci lelkészt választották meg.

A kisebbségben élő református egyházak Kecskeméten október 6—10. napjain a „Béke és igazságosság” cím alatt konzultációt tartottak, melyre Ausztria, Csehszlovákia, Görögország, Jugoszlávia, Lengyelország, NDK, Románia és a Szovjetunió református egyházainak képviselőit hívták meg. Lapzártakor a konferencia még tart.

Gyermek karácsonyi ünnepélyt tartunk december 21-én, vasárnap délután 5 órai kezdettel Nagy Ignác uteai főúti templomunkban. Minden unitárius gyermeket 14 éves korig szeretettel várunk. Szereplők előre jelentkezzenek.

Székellykál községben nemrégiben püspöki vizsgálatot tartott dr. Kovács Lajos püspök. Dr. Barabássy László főgondnok és András György tanácsos megkoszorúzták az egyházkör egykori felügyelő gondnoka, **Kaáli Nagy Árpád** sírját.

Jane Lauriat, az IALRW, az Unitárius Nők Világszövetségének elnöke köszöntet mondott egyházunknak, a budapesti egyházközségnek és mindazoknak, akik közreműködtek a Budapesten szeptember 6—7. napjain tartott konferencia sikere érdekében.

A **Keresztény Magvető** 1985. évi 3. és 4. száma megjelent. Utóbbi a liturgia reformmal kapcsolatos törekvéseket és az eddigi viták során kialakult tervezetet közli.

Az ausztráliai és újzélandi unitáriusok szemléje, a „Unitarian Quest” — az Unitárius Kereső — évente két alkalommal jelenik meg és beszámol a jelentősebb gyülekezetek életéről. Ezek: Sydney, Melbourne, Adelaide, Norwood, Wellington és Auckland, ez utóbbi kettő Újzélandban található.

Kétszáz éve, 1786-ban választotta meg a nagyajtai zsinat **Lázár Istvánt** (1741—1811) püspökké. Az évszázados elnyomás után enyhült a hatalom szava, és 25 évi püspöksége idején 38 új unitárius templom épült.

Hetvenöt éve, 1911-ben alapította meg **Gyldó Béla** dicsőszentmártoni esperes-lelkész az Egyháztársadalom c. lapot **Útő Lajos** akkori dombóli lelkésszel együtt. A lap célja az egyháztársadalom művelése volt.

Péterfi Dénes (1851—1925), kolozsvári lelkész, teológiai tanár, a Keresztény Magvető jeles szerkesztője 75 évvel ezelőtt, 1911-ben vonult nyugalomba. Fontos munkái közül még ma is sok lelkész használja „Jézus asztalánál” címen kiadott úrvacsorai agendát. Korai visszavonulása nagy kárára szolgált teológiai irodalmunknak, melynek szorgalmas és érdemes munkása volt.

Dr. Erdő János kolozsvári teológiai professzornak „Teológiai tanulmányok” címen tartalmas kötete jelent meg, melynek részletes ismertetésére visszatérünk.

Nakaszone japán miniszterelnök nyilatkozata szerint II. János Pál pápa és Hirohito császár inspirálja hivatása teljesítésében. A 85 éves császár, magas életkora ellenére, mindent megtesz országa érdekében — mondotta, és dicsérte a pápa erőfeszítéseit a világbéke érdekében. Nakaszone anyja keresztény volt. (KNA)

Dániában 1987 márciusában regionális IARF konferenciát rendeznek, melyre főként az európai testvéregyházak képviselőit várják.

Prof. Hans Diethrich Kahl, a gliesseni egyetem professzora, a Deutsche Unitarier szervezet elnöke és volt elnöke megbízásából látogatást tett püspökünkönél, és melegen érdeklődött egyházunk iránt. Budapesti tartózkodása idején számos magyar, középkorai foglalkozó egyetemi tanárral volt kapcsolatban. Meghívta egyházunkat az 1987. szept. 25—27. napjain Kasselben tartandó unitárius napokra.

Hungarians at Manchester College

Már korábban hírt adtunk arról, hogy püspökünk, meghívas folytán, részt vett az oxfordi egyetemhez tartozó **Manchester College** unitárius teológiai fakultás fennállásának 200 éves jubileumi ünnepesein. Az **Inquirer** szeptember 13-i számában fenti címen kethasabos írás jelent meg, mely ismerteti azt, hogy 1860 óta ennek a nagymúltú intézetnek számos jeles magyar növendéke volt. A cikket püspökünk és **John McLachlan**, oxfordi College egykori dékánja állították össze.

Püski Sándor

75. születésnapjáról és munkásságáról a hazai napi és egyházi sajtó részletesen megemlékezett. Az idősebb nemzedék még emlékszik rá, mint az 1939-ben megalapított Magyar Élet Kiadó vezetőjére. A népi írók legnagyobb része itt jutott először a nyilvánosság elé. A fiatalabbak érdeklődéssel olvastak arról, hogy a hatvanas években magyar állampolgársága megtartásával az Egyesült Államokban, New York magyar negyedében telepedett le, és nyitott ma is virágzó könyvkereskedést (melynek vezetésében ma István fia is közreműködik), ahol a hazai és a külföldön kiadott magyar könyvek, folyóiratok egyaránt megvásárolhatók. Könyvkiadói munkásságát is újrakezdte, eredményesen. Munkája egyaránt elismert a hazai és külföldi magyarok körében.

Ifjúsági istentiszteleteink időpontjai 1987-ben, a hó első vasárnapján délután 6 órakor a Nagy Ignác uteai templomban: jan. 4-én, febr. 1-jén, márc. 1-jén, ápr. 5-én.

Kovács Margitka — Haas Tivadarné nov. 2-án elhalt, az óbudai temetőben helyezték örök nyugalomra nov. 14-én dr. Ferencz József püspök szolgálatával. Egyházunknak tett jelentős adományáról következő számunkban írunk. A család emlékeztetése 2000,— Ft-ot adományozott az Unitárius Élet javára.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felölös szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felölös szerkesztőhelyettes

Szent-Iványi Ilona

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Telefon: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzletiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint

Egyes szám ára 10,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 86.5370 Budapest, 1986

Felölös vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133—1272